

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tanker og Erfaringer
det lærde Underviisningsvæsen

angaaende.

Andet Hefte.

Udgivet som

Indbydelseſkrift

til den offentlige Examen i Roskilde Kathedralsſkole 1837

ved

Dr. S. N. J. Bloch,
Prof. og Skolens Rector, R. af D.

Roeskilde.

Trykt hos J. D. C. Hansen.

VII. Er det nødvendigt eller ønskeligt, at nogle af vore Lærdomsskoler nedlægges, og hvorledes kunde dette i modsat Tilfælde undgaaes?

Det er i nyere Tider en temmelig almindelig Mening hos os, at flere eller færre af vore for Dieblicket mindst frekwenterede Lærdomsskoler burde nedlægges. Dette foreslaae ikke allene de, som deri haabe at finde en Ressource til Oprettelse af Realskoler, d. e. som ville have Underviisningen taget fra een Klasse af unge Mennesker for at give den til en anden, eller berøbe dem, der i den Egn ville studere, den dem dertil vigtige Hielp, for paa et andet Sted at skaffe Ikke-studerende en Dannelse, som til deres Livsstilling ikke er dem saa væsentlig fornøden; men selv Andre, som ikke have denne Hensigt, ansee dog dette Middel for nødvendigt, for at den almindelige Skolefond, hvoraf de fattigere Skoler nu understøttes, i Aaringer, hvor Kornpriserne ere lave, skal kunne ballancere, og der kan blive Evne til at give de tilbageblivende Skoler den Udvidelse og større Fuldkommenhed, som Ind-

tægternes Utilstrækkelighed nu gjør umulig. „Bedre, mene de, at have faa gode Skoler, end mange middelmaadige,“ og at de alle maae blive dette sidste, domme de efter den subjective Forestilling, de gjøre sig om det Kundskabs- og Duelighedsmaal, Skoleunderviisningen bør kunne bringe til, hvis Mangel de da mene at hidrøre fra den indskrænkede pecuniære Evne, der under de nuværende Omstændigheder havest til at forsyne Skolerne med et tilstrækkeligt og dygtigt Lærerpersonale samt Bibliotheker og anden Apparat. Af disse Aarsager har Prof. Clausen foreslaaet, at Danmarks 20 lærde Skoler skulde sammenslaaes til blot 10 større Gymnasier, og Overlærer Hage, som tillige har Realvæsenet til Diemed, vil endog have disses Antal indsmeltet til $\frac{1}{4}$, og da hver enkelt organiseret i saa stort et Omfang, at alle det lærde Skolevæsens forenede Midler endda ikke vilde forslaae dertil, men Staten desuden maatte tilskyde betydeligt, og Skolepengene sættes til den Høide, at vist mange ubemidlede Forældre maatte nægte sig det Onske at lade deres Børn nyde en saadan Underviisning, og det i Ideen bestemte vidtomfattende Maal ikkun med faare Faa vilde blive virkeligen opnaaet.

Hvad der kunde indvendes mod saa storartede Instituter vilde her blive for vidtløftigt at udvikle og er tildeels anført i mit, forrige Aar udgivne, Program om de nyere Forslag til Oprettelsen af høiere Realskoler. Her vilde vi allene gjøre opmærksom paa det Skuffende i den Paastand, at faa gode Skoler ere bedre end mange middelmaadige. Hvad der nemlig sammenlignes, bør være eensartet, saa at Spørgsmaalet kun vil blive, om det er be-

dre, at have faa store Skoler end mange mindre; thi at gode Skoler ere bedre, end middelmaadige kan jo ingen Tvivl være underkastet, er altsaa aldeles ulogisk og urigtig blandet ind i Spørgsmaalet, saalænge det ikke er afsjort, at mindre Skoler nødvendig maae være middelmaadige, og store altid gode. At dette nemlig ikke er saa, mener jeg allerede Erfaringen kan bevise ved mange Exempler, hvoraf jeg allene, for kun at blive ved det, der kan siges til Berømmelse, vil nævne Horsens Skole, som skjønt indtil Reformen 1806 een af de mindre, med Rector og kun 3 Hørere, dog under sal. Prof. Worm i Almindelighed ansaaes for en fortræffelig Skole, og at kunne maale sig med enhver anden, som havde et næsten dobbelt saa stort Antal af Lærere. Ved middelmaadige Skoler i Modfætning til store eller Gymnasier maa altsaa vel ikke forstaaes saadanne, hvori Underviisningen kun er middelmaadig eller maadelig, hvilket altid vilde være at forkaeste, men kun saadanne, hvori den ikke gaaer saa vidt eller udbreder sig til saa mange Lærefag, som Tiden nu siges at fordre, og hvis Lærerpersonale altsaa ikke er saa stort, som dette højere Niemeed vilde gjøre fornødent. Imod saadanne mindre Skoler, hvad vi derfor hellere ville kalde dem, ere de Indvendinger, jeg har hørt anføre, følgende, som vi, for at see, om saadanne Skoler skulde være saa ganske at forkaeste, eller fortjene at opofres for større Indretninger, ret strax skulle prøve noget nøiere: 1) at Ungdommen ved Underviisningens Indskrænkning til færre Lærefag kommer til at savne mange Kundskaber, som til dens Dannelse maae anses for nødvendige. 2) at den

i de Fag, der læres, ei kommer saa vidt, som hvor Underviisningen i disse drives videre; i begge Tilfælde 3) fordi Skolen har for faa Lærere, eller disse ikke duelige nok, af Mangel paa Formue til at kunne besolde dem godt nok. 4) at der ved de mindre og altsaa mindre formuende Skoler ei kan erholdes saa stort et Bibliothek og anden videnskabelig Apparat, som til Lærernes Fremskridt og en fuldkommen god Underviisning er af Bigtighed. 5) at der, hvor Disciplenes Antal er ringere, ei hersker det Liv, som hvor disse ere mange. 6) at der heller ikke imellem faa Lærere kan herske det videnskabelige Liv, som mellem mange, og endelig 7) at der ved mindre Skoler ei kan foretages en saa stor og hensigtsmæssig Classification, som i de talrigere og med flere Lærere forsynede.

Untaget nu endog, at disse Mangler virkelig maae finde Sted ved enhver mindre af vore nuværende Skoler, ja nogle af dem endog ved de større eller talrigere, saa er det dog saa langt fra, at deri skulde ligge nogen tilstrækkelig Grund til at ophæve nogle af disse Skoler eller paa deres Ruin at opføre synderlig større Indretninger, end de, vi allerede have, og stille de Byer eller Egne, som vilde lide derunder, ved det for saamange Forældre uskatteerlige Gode, at have en Lærdomsskole i sit Skjød, at det meget mere endog er et Spørgsmaal, om det er virkelige Mangler, eller idetmindste af den Betydning, at disse Skolers Ophævelse derved vilde være retfærdiggjort, og om det, som derved vandtes, var Mere, end det, der tabtes. Ikke allene vilde nemlig den Byes og Omegns Embedsmænd og andre Forældre af den høiere Stand, som berøvedes den igjennem Aarhundreder havde

Leilighed til at faae deres til Studering bestemte Sønner uden alt for store Bekostninger underviste, nu sættes i den Nødvendighed, at man maa enten holde til dem Privatlærere, der dog sjelden kunde tilfredsstille Fordringerne i alle Fag, eller sende dem langt fra sig, idetmindste til fremmed Sted, hvor det ofte falder dem baade vanskeligt og saare bekosteligt, at faae dem saa vel anbragte, som de vare det i Forældrenes Huus eller Nærhed, og saaledes ved Skolens Nedlægge tabtes den velgjørende Hensigt af Synes, hvorfor Skolen af Forældrene var anlagt i den Bye; men tillige vilde de tilbageblivende, tildeels allerede større, Skoler, som nu kom til at optage de nedlagtes Disciple, derved ofte blive talrigere, end gavnligt eller ønskeligt var, og desaaarsag, hvis Klasserne ikke skulde blive overfyldte, behøve et saa meget større Lærerpersonale, hvorved da i oeconomisk Henseende, hvad dog vel er det, der skulde tilsigtes, Intet var vundet, især dersom Lærerne skulde, for at kunne beholdes bestandig, lønnes høiere, end Adjuncterne nu blive. En Skole med 80 til 100 Disciple vilde da koste ligesaa meget, som nu to med 30 til 50, og ligesaa lidt vilde Underviisningen vinde noget ved, at f. Ex. 20 Disciple, deelte i to Afdelinger, undervistes af to Lærere, istedetfor 10 af een. Eller vilde man for at spare Gaget ikke forsøge Lærerantallet og følgelig ikke dele de større Klasser, hvorved unægtelig vilde vindes i oekonomisk Henseende, da vandtes denne Besparelse igjen paa Underviisningens Bekostning. Thi jo talrigere Klasserne ere, jo mere vil der savnes den væsentlige Fordeel, som de mindre Klasser medføre, og som især for de yngre er saa yderst vigtig, at de idelig ere i Virksomhed, i hver

Time kunne øves, især i Sprogene, i hver Time kunne blive alle examinerede og faae idelige Spørgsmaal, saa at de ikke et eneste Dieblif kunne faae Lov til at være uopmærksomme eller fraværende med deres Tanker, hvad der saa let bliver Tilfældet, naar de for den meste Tid skulle være blotte Tilhørere. Det sammenhængende blot akroamatistiske Foredrag af Læreren, som er eget for Universitetet; bør i Skolen først successivt indtræde og neppe engang i øverste Klasse være ene herskende, hvis ellers Opmærksomhed og Estertanke skal kunne vækkes eller vedligeholdes saaledes, som for den Alder er nødvendigt. Først ved Akademiet kan Unglingen ganske overlades til sig selv, da det der maa beroe paa ham selv, hvorvidt han vil tilegne sig, hvad Læreren har foredraget. Den akademiske Lære kan gavne sine Tilhørere lige meget, enten deres Antal er 10 eller 100. Ikke saa i Skolerne, hvor Læreren skal være ansvarlig for sine Lærlingers Fremgang, altsaa jevnlig maa spørge dem; hvor Opmærksomheden idelig maa vækkes eller vedligeholdes, og Disciplene ved et mere dialogisk Foredrag, som ei lader sig bruge i en talrig Klasse, øves i selv at udfinde og tænke; og hvor Ungdommens Barmagtighed gjør det vanskeligere at holde selv den blotte Orden vedlige blandt det større, end blandt det mindre Antal. I disse Henseender har altsaa den mindre Skole et væsentligt Fortrin for den større eller talrige, saafremt i samme Klasserne ikke ved Delinger kunne bringes til et ligesaa lidet Antal af Disciple; men hvor dette skeer, staae de i det Høieste begge i den Henseende paa lige Trin, vundet er derved endnu Intet.

Vi maae altsaa nu undersøge, om de ny nævnte syv

Fortrin, som de større og rigere udstyrede Skoler skulle have, er af den Bigtighed, at derfor de mindre Skoler, uagtet det, vi nu have anført til deres Forsoar, burde opofres. Jeg for min Deel kan ikke troe det. Thi, siger man 1) at der i mindre Skoler af Mangel paa Lærere; jo maa undværes een eller anden Disciplin, som det kunde være godt og nyttigt at de Unge til deres fuldkomnere Dannelse undervistes i, skjønt den til det egentlige Diemeed, den lærde Dannelse, ikke er saa absolut fornøden som de nu befalede Læregjenstande, f. Ex. Naturhistorie, Tegning, det engelske Sprog m. m. eller 2) at visse Fag, f. Ex. Mathematik, ikke vilde drives saa vidt, som i en større Anstalt var muligt: saa svare vi derpaa, for det Første, at Noget dog altid er bedre end Intet, især da dette Noget ei er saa Lidet, nemlig alt det, der hidtil læres i alle vore Lærdomsskoler, og fremdeles vilde kunne læres selv i de mindre Skoler, saasom de gamle Sprog i den fornødne Grad, to nyere, idetmindste til den Færdighed, at Dimittenden deri kan læse og forstaae enhver Profaisk, fremdel's Modersmaalet, Religions- og Sædelæren, Historie og Geographie i en Omfang, som man ei bør forlange større, samt saa meget af Mathematiken, som til det pædagogiske Diemeed, Forstandens Ekørpelse, Bekjendtskab med den mathematiske Fremgangsmaade og Grundlæg for denne Videnskabs Studium, er fornødent. I dette Noget, selv fordum endog i Mindre, have vore lærdeste, dueligste og meest udmærkede Videnskabsmænd hidtil i deres Skoleaar erholdt en tilstrækkelig Grundvold for deres paafølgende Studia, og en saadan almindelig Dannelse, at de endog ved Universitetet eller senere have

kunnet sætte sig fuldkommen ind i Fag, som de i Skolen ikke havde lært et Ord af, men først siden fik Interesse for, f. Ex. i Naturvidenskaberne, fordem ogsaa i Mathematik og levende Sprog; for ikke at tale om Brødvidenskaberne, Lovkyndighed, Medicin og Chirurgie m. fl. hvormed der jo vel ingensinde vil blive gjort nogen Begyndelse i Skolerne, og som derfor dog siden ville kunne studeres med alt Held. Hvad billig Grund kunde der altsaa gives til at nedlægge Skoler, fordi Underviisningen ei kunde i dem strække sig videre end til hine nødvendigste Fag? Selv Skoleforordningen af 7 Novbr. 1809 § 4 gjør samme Indskrænkning, i det den som fastsatte Gjenstande for Underviisningen i alle fuldstændige Skoler kun nævner det danske, latinske, græske, hebraiske, franske og tydske Sprog, Religion og Moral, Geographie, Historie, Arithmetik, Elementargeometrie og Kalligraphie, (sandelig en ikke ringe Cyclus), men derimod anordner Underviisning i Naturkundskaber, Anthropologie, Engelsk, Tegning og Gymnastik blot betingelsesviis „naar og hvor det kan skee,“ i hvilke Kundskaber og Færdigheder derfor heller ikke skal aflægges nogen Prøve i examen artium. Sa selv Erfaringen har heri veiledet Directionen, som saaledes allerede ved den almindelige Skolereform i Aaret 1806 formindskede Antallet af de Discipliner, der adskillige Aar i Forveien vare paalagte de til en Prøve indrettede Skoler, ved at bortkaste Naturhistorie, Physik og Anthropologie (hvorunder og henhørte Philosophiens Historie efter Gediæus M. T. Ciceronis hist. philosophiæ antiqvæ) af den befalede almindelige Underviisningscyclus, Hønt disse Gjenstande jo vist vare meget nyttige. Thi kunde man

end maaffee siige, at dette Skridt ei var foranlediget ved den Erfaring, at dette var for Meget for Skoleunderviisningen, men allene derved, at man ei fandt det muligt at forsyne alle Skoler med Lærere i disse mindre nødvendige Fag, da kunne vi vel indrømme det, uden at det derfor bortfaider, hvad her er Hovedsagen, og jo dog dengang ogsaa maa have været Regjeringens Mening, at disse Fag ere mindre nødvendige, og at altsaa ingen Grund er til at nedlægge nogle Skoler, fordi der ei havde Raad til at forsyne dem med Underviisning deri. Meget mere gives der endog en væsentlig Grund til, ikke i Almindelighed at udvide Skoleunderviisningens Omfang ud over de ovennævnte hidtil for Alle befalede Gjenstande, der (det hebraiske Sprog undtagen, som maa behoides for de mange tilkommende Theologers Skyld, men og heller ikke udgjør nogen betydelig Deel af Underviisningen) ere nødvendig Bestingelse for al videnskabelig Dannelse, hvad ingenlunde kun paastaas om Naturhistorien, i hvor nyttig og interessant Kundskaben deri end kan være for Mange, eller Phisiken; som i alt Fald jo læres til 2den Examen, eller andre Videnskaber, som kunde være ligesaa vigtige at vide Noget af, f. Ex. Astronomie eller Anthropologie. Thi skulde det ansees for en vigtig Mangel hos et dannet Menneffe, ei systematisk at kjende Naturens mangfoldige og herlige Frembringelser af Dyr, Værter og Mineralier, da vilde ikke blot en utallig Mængde, ja man kan vel siige de Allerfleste, af de i andre Fag kundskabsrigeste og dygtigste Lærde have denne vigtige Mangel, men man maatte da med samme Grund endog ansee Savnet af Kundskaben om sit eget Legemes indvortes Bestaaffenhed, om Na-

turkræfternes Virkninger, om Phænomenerne paa Himlen, om alle menneskelige Kunstfrembringelser, for en vigtig Mangel, saasom at saadan Kundskab jo og er af den største Nytte for Livet; og af den Aarsag foruden Naturhistorie fordrer Physiologie, Naturlære, Astronomie og Technologie, om ikke endogsaa Psychologie, Logik, Naturret, Lovkundskab m. m., indlemmede blandt de nødvendige Skolediscipliner. Saaledes maa altsaa Underviisningens Omfang og Læregjenstandenes Antal i Lærdomsskolerne ikke bestemmes efter hvad der i een eller anden Henseende kunde være godt og nyttigt for et Menneske at vide, hvilket ingen Grændser vilde have og til Slutning kunde gjælde om alle Videnskaber; men, da der dog nu eengang maa af den store Mængde gøres et Udvalg, — allene efter hvad der er hensigtsmæssigt og nødvendigt til det Dismeed, hvortil Skolen skal virke, her altsaa hvad der udgjør en fælleds Grundvold for samtlige akademiske Studia (ikke for et enkelt af disse i Særdeleshed) og som saaledes over Sjæleevnerne, at den Studerende derved kan være almindelig forberedt til at begynde paa hvad særielt Studium, han vil vælge*), med eet Ord, hvad vi kalde hu-

---

*) Hovedsiemeden af Skoledisciplinerne er nemlig ikke saa meget det reale, at indlede Ungdommen i disse Fags Studium og forsyne den med de første Kundskaber deri, som det formelle, derved at ubvikle, skærpe og uddanne Mandskræfterne i forskjellige Retninger, og forsyne Ungdommen med saadanne Forkundskaber, som til Studering i Almindelighed forudsættes. Saaledes lære Disciplene ikke Græsk og Latin for at blive Philologer *ex professo*

maniora, eller de Fag, som nu ere paalagte vore lærde Skoler, hvorved dog tillige maa ihenseendetil Qvantitet og Udstrækning agtes paa, Hvad og hvor Meget der i Almindelighed kan præsteres af den Alders Ævner og lade sig af alle nogenledes Begavede godt opnaae og fuldende i et moderat Antal af Underviisningstimer, i det allerhøieste sex om Dagen, hvilket allerede er temmelig mange*) naar der tillige skal fordres nogen Selbvirkfomhed, Forberedelse og Repetition hjemme, Udenadslæring af Udskilligt, samt skriftlige Uarbejdsler, hvilket alt aldrig burde overstige hvad der af et almindeligt Hoved godt lod sig tilendebringe i høist tre Timer om Aftenen**). Hvad

---

eller Mathematik for at blive store Mathematikere, men fordi Underviisningen i disse Fag giver dem den Dannelse og de Forkunskaber, som ethvert akademisk Studium kræver. Det hebraiske Sprog gjør maaskee ene en Undtagelse heri; men selv som Middel til rigtigere Religionsbegreber turde Kundskaben heri være vigtig for flere end blotte Theologer, ligesaavel som Interpretationen af een eller anden Bog i det Nye Test. netop for Skotheologer, som siden intet lignende lære eller høre, er ønskelig og med god Grund anordnet, kun at det ikke maa betragtes eller behandles som en blot Sprogunderviisning. For tilkommende Læger kunde maaskee, ligesom til 2den Examen, Naturhistorien, hvor der gives Leilighed til Underviisning deri, mere passende end et Pensum Græsk træde i Hebraiskens Sted.

- *) I de Slesvig-Holsteenske Lærdoms-skoler er Underviisningstiden kun 26 Timer ugentlig, og to Eftermiddage frie.
- **) Herved er tillige at mærke, at Underviisningen i Skolerne maa være saaledes beskaffen, at den i Almindelighed ikk

der fordres mere og især en Forøgelse af Skoletimerne, vilde let være skadeligt for Sundheden, Opmærksomheden og Privatfliden (for ikke at tale om den Tid, der bør tilstaaes Ungdommen til Forfriskning, til Legemsbevægelse og især til fri og selvvalgt nyttig Beskæftigelse, f. Ex. med Musik, Tegning, Læsning efter egen Tilbøielighed, Haandarbejde, Havedyrkning, Naturstudium o. a. m. en Fordring, hvorpaa man sædvanligen i Opdragelses

---

maa gjøre! Privathjelp fornøden, en Feil, som besværrer ikke er sjelden, naar f. Ex. Læreren blot foresætter Pensa eller gennemløber Tingene alt for løseligt, overladende Discipelen ved de Hjælpemidler, han forudsættes at have, at arbejde sig selv ind i den fuldkomne Kundskab deraf, som fordres ved Examination deraf; ikke at tale om de skadelige Hjælpemidler, denne som oftest betjener sig af, f. Ex. Beretninger, eller naar Læreren i Tiden ene fordrager, uden at sætte Discipelen i Virksomhed med eller lade dem gjentage det Foretagne, saa at deres Opmærksomhed tilstrækkeligen vedligeholdes, hvad ei kan skee ved at straffe Uopmærksomhed. Slige pædagogiske Feil ere især skadelige i de lavere Classer, hvor man umuligen kan antage, at de Yngre have Evne nok til at arbejde ved egen Kraft, og det altsaa vil være ganske imod Skoleunderviisningens Hensigt, at sætte Forældre i den Nødvendighed, desforuden at holde Privatlærer til deres Børn, undtagen det skulde være for en enkelt, som var alt for langt tilbage i et Fag. En anden Sag er det i den eller de øverste Classer, hvor Disciplene ere modnere til åaade at arbejde paa egen Haand, høre et sammenhængende Foredrag og selv studere ved Brug af literære Hjælpe-midler, hvortil de succesiv bør føres jo mere de nærme sig Akademiets Grændser.

og Underviisningsvæsenet tænker alt for lidet). Og da nu de ovennævnte nødvendige Fag fordetmeste kræve den her nævnte Tid baade i og udenfor Skolen, vil det være faare betænkeligt at føie flere Læregjenstande til, hvormed idetmindste ei paa den ene Side vil vindes saa Meget som der paa den anden kan tabes. Eller hvis der skulde blive Tid tilovers, hvilket vel undertiden var muligt, da een Lærer kan have en raskere Fremgangsmaade og tidligere tilendebringe det foreskrevne Pensum end en anden, da kunde enten uden Skade det ovennævnte Timeantal paa alle eller dog nogle Dage formindskes een Time, især i mindre Skoler, hvor ei havdes saa mange Lærere; eller og de vundne Timer kunde anvendes til flere Classikers Læsning og forøget Dvælse i de gamle Sprog, i hvilke, som den vigtigste af alle Skolediscipliner, og som siden sjelden drives videre, naar Ynglingen gaaer over til andre Studier, man ikke lettelig kan gjøre for Meget, eller og til større Fremskridt i det Fag, hvorfra Timerne vare vundne. I Skoleunderviisningen gjælder fremfor alt det gamle *multum, non multa*, hvilket jeg vel i en anden Anledning har bestridt (s. Dansk Ugeskrift 3die Bd. Nr. 71 S. 160), men her, hvor Talen er om Lærefagenes Antal, maa forsvare som det ene rigtige. Bedre, at det, der er væsentlig nødvendigt, læres saa godt og til saa megen Fuldbendelse, som muligt, (hvad man jo allerede nu ofte klager over at der ikke skeer), end at der optages flere Gjenstande, som uden Fare kunde overlades det senere Selvstudium efter Behag, men i Skolen ei i Utvindelighed kunde tilføies, uden paa de nødvendigere Lærefags Bekostning eller uden for stor Forøgelse af Ynglingens

Arbeide. Det Polyhistorie, som i nyere Tider ofte er bleven deels foreslaaet, deels indført, fordi man ei havde en sikker Maalestok for Valget af Disciplinerne og ei behørig skjelnede imellem hvad der var nødvendigt og hensigtsmæssigt, og hvad der i een eller anden Henseende kunde være nyttigt, er snarere til Skade end til Gavn for en grundig Dannelse, da det jo enten vil fordre mere Tid og Anstrængelse af Ungdommen, end der, som vi ovenfor have viist, burde fordres, eller tage Tiden fra de nødvendige Fag og sprede Disciplinens Skid imellem for mange heterogene Gjenstande til, at den tilgavns kunde indtrænge i nogen; altsaa blive til Tab for det, der skulde være Hovedsagen, hvilket ligeledes vilde blive Tilfældet, dersom der for noget af Bisagene (de levende Sprog, Hebraisk, Geographie, Historie og Mathematik) skulde sættes et høiere Maal, end det, der nu er fastsat og gjeldende, hvilket er tilstrækkeligt saavel til at give den studerende Ungdom den almindelige Dannelse, den i Skolen bør have naaet, som til at forsyne den med de Forkundskaber og den Udvikling, som ethvert af de lærde Studier, den siden vil opofre sig til, maatte udkræve*). At dette er saa, beviser

---

*) I Tydskland er det netop de for høit spændte Forbringere til Gymnasterne og disses Iver for at fyldestgjøre samme, der har foranlediget det bekjendte lille Skrift af Lorinser „Zum Schutz der Gesundheit in den Schulen,“ som saaledes har vakt den preussiske Konges Opmærksomhed, at han derover har forlangt Betænkninger fra alle sit Riges Gymnaster, og som rimeligviis ogsaa vil have en Ind-

den daglige Erfaring. Have vi ikke dygtige Mathematikere, uagtet de Grændser, inden hvilke der ofte klages, over at Skoleunderviisningen i dette Fag holdes? have vi ikke udmærkede Mænd i Naturkyndighed og mange andre Fag, hvoraf Intet er lært i Skolerne? Forflaaer ikke den Færdighed, der i Skolen nu meget godt kan erholdes i at læse Lybssk og Fransk, fuldkommen til baade at kunne benytte til sine videnskabelige Studier og selv at kunne nyde til sin Fornøielse de bedste Verker af disse Sprogs Litteratur? selv i at skrive disse Sprog kan faaes temmelig Dvølse, og Talefærdigheden vil derefter et kort Ophold i de Kredse, hvor Sproget tales, langt lettere forskaffe, end selv det største Timeantal i en Skole var i Stand til. Imidlertid vil jeg dermed ikke have udelukt alle de ikke

---

frankning til Følge saavel i de Forbringer, der gjøres til Ungdommen, som i den Tidsanvendelse og Anstrængelse, samme gjøre foruden. Om det Mangfoldige, som i den Anledning er skedd, vil man finde temmelig fuldstændige Beretninger og mange vigtige Bemærkninger baade i Jahns neue Jahrbücher f. Philol. u. Pädagogik **XVI**, 4 og **XVIII** 4 (eller 1836, 4 og 12) og i Hall. Litt. Zeit. April og Mai 1837. Ogsaa for os vil Overveelsen heraf uden tvivl have sin store Nytte; thi Loriners Klage gaaer just ud paa Mængden af Læregjenstande, Læretimer og huuslige Arbejder til Skolen, ihenseendetil hvilke sidste det sikkerlig og bør paaagtes, at man hverken forlanger noget høiere, end hvad der passer for den Alders Egener og Landsmodenhed, eller anseer det for en Sag, som slittig Dvølse skal kunne fremvirke.

nødvendige Læregjenstande af vore Lærdomsskoler, saavidt dertil kan faaes duelige Lærere og uden Tab for de vigtigere Fag eller alt for megen Tidsanvendelse og Aandsanstrengelse vindes nogle Timer, hvad f. Ex. nok kan skee med Naturhistorie og Tegning i de nederste Klasser, hvorved gives dem, der have Lyst til siden at fortsætte disse Videnskaber og Kunster, det fornødne Grundlag deri eller Smag derpaa, saa at de siden kunne drive det paa egen Haand, som kjær Selvbefjæftigelse; og ligeledes i alle Klasser med Musik og Gymnastik, som ikke aandsanstrengende, men snarere et Slags Recreation og Fornøielse, udenfor de sædvanlige Underviisningstimer. Kun dette vil jeg sige, at de til den videnskabelige Dannelse kunne undværes, deres Savn altsaa ikke kan give nogen gyldig Grund til reent at ophæve en Skole, som ikke maatte have Evne til deri at skaffe Underviisning, ligesaa lidt som til at skaffe den fattigere Skole denne Underviisning paa de bedre udstrædedes Bekostning, og derved forarsage dem Indskrænkninger i nogen Henseende eller hindre deres Udvildelse. Thi vil man maaskee 2) sige, at i mindre Skoler kunde Underviisningen i selv de nødvendige Fag ikke drives saa vidt eller naae det Maal, som nu saa ofte Tiden siges at fordre og hvorfor behøvedes at give Skolerne en Gymnasialforfatning, d. e. give dem, hvad Lydskerne kalde en selecta eller een endnu høiere Klasse, end den nu bestemte Skoleunderviisning kræver, da lader dette sig, ifald ellers den hele fælleds Formue tilsammentaget skal staae til, alligevel ikke overalt udføre ved blot at nedlægge en 2 a 3 af de mindre Skoler, men Nedlæggelsen maatte da udstrækkes til næsten Halvparten, saaledes omtrent

som Prof. Clausen har foreslaaet, saa at der, naar de øvrige vare ophjoiede til Gymnasier, ikke blev en eneste mindre Skole tilovers.*) Jeg kan ikke nægte, at dette forekommer mig, og udentvibl vil forekomme enhver, som kjender det elskeligere Forhold, der kan herske i den mindre Skole, hvor den lille Kreds mere kan være som en Familie, hvis Fader Rectoren er, end i den mere talrige; eller som veed, hvor meget Mere der lader sig udrette med det mindre Antal end med det større, med hvor meget større Eenhed der kan samvirkes af færre end af flere Lærere, hvor langt bedre den mindre Kreds kan oversees af Rector, og hvor meget bedre der især i en mindre By kan vaages over Moraliteten og vedligeholdes en god Tone mellem Disciplene m. m., — jeg kan ikke nægte, siger jeg, at en total Opgivelse af disse Fordele forekommer mig at ville blive en sørgelig Forandring af Tingenes nuværende Tilstand, der neppe kunde opveies af den Glæds og Anselse, som de større Indretninger muligen kunde vinde; ja saa meget sørgeligere, som det ikke lettelig lod sig omgjøre, naar man siden ved Erfaringen mærkede, hvad derved var tabt. Ogsaa vilde det maaffee kun have den Virkning, at der paa de Steder, som havde mistet deres lærde Skoler, vilde opstaae smaae sygelige

---

*) Sommestedts maatte dette jo alligevel blive fornødent, f. Ex. paa Bornholm, hvor det vel vilde være ligesaa uøjseligt, at oprette et Gymnasium, som ubilligt at nedlægge den lærde Skole.

Privatanstalter, som forberedede til Gymnasiernes høiere Klasser og som vel vilde blive frekventerede, fordi Forældrene vel gjerne saa længe som muligt ønskede at beholde deres Sønner hjemme hos sig; men om man vilde være saa vel tjent dermed, som med de offentlige Skoler, der staae under Statens Styrelse og, da deres Lærere beskiftes og lønnes af Samme, ogsaa maae formodes at faae disse dueligere, vil ubestvigt blive et Spørgsmaal, Det vilde derfor, saavidt jeg skjønner, være nok, om man kun gav de saa Skoler, som havde Formue nok dertil, (saasom maaskee Roskilde, *) Odense, Aarhus og Viborg) en Gymnasialforfatning, kun mindre luxuriøs, end den forøffte, d. e. om man tilføiede disse Skoler blot en høiere Klasse, under det beskædnere Navn Gymnasium, hvori blev lært omtrent hvad der nu fordres til 2den Examins første Deel**), for hvilken da de fra disse Gymnasier Dimitterede ved Akademiet maatte være fritagne, saasom den

---

*) For at undgaae Mistydning af dette Forslag vil jeg blot bemærke, at jeg for min Person og min Embedstid ikke ønsker det iværksat, men dog, hvis det bliver besluttet, med Fornøielse skal gjøre alt hvad jeg formaaer til Diemegets mulige Opnaaelse.

**) Saabanne Gymnasier var det, at høifalig Kong Christian den 4de havde besluttet at skulle tilføies alle Cathedralskoler og som virkelig ogsaa bleve indrettede i Roskilde og Odense, men hvoraf det første tildeels allerede igjen ophørte i Maret 1683, det sidste vegeterede indtil 1802, da det, som i de sidste Aaringer ingen Gymnasier havde havt og kun havde een Professor tilbage, ved Skolens Reform reent ophævedes. Aar-

saabelsom *ex. artium* maatte afholdes ved Skolerne selv, saaledes som i Sorøe. At lægge ogsaa den anden Deel af *examen philosophicum* til Skolerne vilde fordrø ligesaa duelige Lærere i Philosophie, Physik og Astronomie, som Universitetet kan have (hvis Arbejde, da de vel neppe kunde faae noget synderligt med den øvrige Skole at bestille, ikke vilde komme i passende Forhold til den Gage, de vel maatte have), samt et eget fysikalsk Apparat, til hvilke Udgifter det og vilde komme an paa, hvorvidt Gymnasiernes Kasser maatte have Evne. Men allerede ved Tillægget af den første Deel var vundet de to Fordele, at Gymnasierne kom modnere til Universitetet, og at de bedre anvendte den sidste Tid paa Gymnasiet, end det sædvanlig nu skeer med det første Halvaar ved Univer-

---

sagen, hvorfor disse Anstalter ikke kunde trives, var oien-synlig kun den, at de, der havde frekventeret dem, aldeles intet Fortrin havde ved Universitetet, men at de ved dette maatte ikke blot underkaste sig samm: *ex. artium*, som de fra Skolerne dimitterede, tilligemed en Prøve i Philosophie og Mathematik, men endog, i hvo: godt de end havde bestaaet sig i disse sidste Fag, paany høre Forelæsninger derover og Maat derefter igjen ubholde 2den Examen ligesom alle Andre, inden de maatte begynde paa deres Hovedstudium, altsaa til ingen Nytte havde spildt de 1 a 2 Aar, de vare i Gymnasiet, hvilket derfor ogsaa kun besørgtes af dem, der af Mangel enten paa Kundskab eller paa pecuniær Evne ei tibliger kunde afgaae fra Skolen til Akademiet. Om disse Gymnasier findes iøvrigt interessante Efterretninger i Myerups Udkaft til de latinske Skolers Historie, S. 102 fgg.

sitetet. De mindre Skoler, som ingen Gymnasialklasse kunde faae, maatte vel som hidtil indstille deres Dimittender til ex. artium ved Universitetet, hvor de efter det at have hørt de sædvanlige Forelæsninger ligeledes maatte underkaste sig ex. philologicum, eller og de maatte lade dem gaae over til et Gymnasium for det at fuldende deres Skolecurfus. Det samme kunde skee med Privatister. Saaledes kunde da den Indvending mod de mindre Skolers Vedblivelse, som hentes fra Umuligheden af at bringe deres Disciple vidt nok, bortfalde.

Ud fremdeles 3) de mindre Skoler ikke skulde kunne lønne deres Lærere saaledes, at de dertil kunde vente duelige Subjecter, turde vel heller ikke være saa afgjort, naar disses Antal kun, som vi nedenfor skulle vise at være meget gjørligt, indskrænkedes efter Skolens Evner og Discipulantal. Ved de fleste, om ikke endydermere ved alle Skoler, var nemlig forud allerede Rectors, sommestedes ogsaa Conrectors, Løn saaledes, at en Mand med Familie deraf kunde have sit gode eller dog taalelige Udkomme foruden fri Bopæl, som Rectores endnu allevegne have, undtagen i Aalborg og for Tiden i Kolding. Mindre tilstrækkelig var vel de andre Læreres Gage, men regner man dertil hvad der indkommer af Skolepenge og kan vindes ved Besparelser, hvorom vi nedenfor skulle tale, da ville Lønningerne for det fornødne Antal Lærere saa omtrent, sommestedes maaskee endog rigeligen, kunne tilveiebringes, idethoieste kun udfordre et lidet Tilskud af Skolefonden. Maaskee vil man nu indvende mig, at Skolerne ved en saa tarvelig Lærertilønning, som herved kunde fremskaffes, endnu stedse vilde blive i den gamle Middelmaadighedstilstand og ikke

Kunne bringes til den Grad af Fuldkommenhed, som Ti-
den nu menes at fordrer. Dertil kræves, vil man sige,
Mænd af udmærket Lærdom i alle Underviisningsfagene,
og disse kan man ikke vente at faae, med mindre Lønnen
bliver saa betydelig, at den kan vinde saadanne Mænd
for Skolevæsenets Tjeneste; med nogle unge Candidater,
som kun interimistisk, til de kunne faae Præstekald, paa-
tage sig Forretningerne, er Skoleunderviisningen kun lidet
tjent eller kan idetmindste ikke bringes paa noget høiere
Trin. Heri kan vel ved første Dietkast synes at ligge
nogen Sandhed. Unægteligt er det jo, at jo dygtigere
Lærerne ere, desto bedre staaer det til med Skolen, jo
større Indsigter de besidde, desto lærerigere maa deres
Underviisning blive; unægteligt ogsaa, at da Skolearbeidet
er ligesaa moissommeligt som gavnrigt, fortjener det og at
lønnes og hædres i samme Forhold. Men glemmes maa
det paa den anden Side ikke, at en Skole nu eengang ikke
er noget Akademie, Disciple ikke Studenter, Grundvolden
ikke den Bygning, derpaa skal opføres, at der horer andre
Gaver til at lægge hiin end at fuldføre denne, til at be-
handle og vejlede den tidligere end den sildigere Ungdoms-
alder, hos hvilken der kan forudsættes mere Kraft til egen
Aandsvirksomhed, og derfor den lærdeste ikke altid er den
dygtigste Skolemand. Netop de Mænd, der altid have
bestjæftiget sig med deres Videnskabs høiere Dele og ei
have ved Praxis faaet Erfaring i Underviisning fra neden
af, have ofte ondt ved at sætte sig ind i den tidligere
Ungdoms endnu indskrænkede Idækreeds eller nedstemme
sig til Begynderes Faaetevne; det kjæder dem gjerne at
hænge længe nok i Clementerne, og de blive, især hvis de

selv ere meget hurtige Hoveder, let utaalmodige, naar Lær-
 lingen ei kan følge dem eller ei besidder al den Forkund-
 skab, de forudsætte hos ham. Skolelærernes Kald kræver
 Egenskaber, som ofte gjøre den mindre Lærde, naar han
 forresten ikke mangler beherig og grundig Kundskab og
 Styrke i de Fag, hvori han skal undervise, til en langt
 sueligere Pædagog eller Ungdomsveileder, end den Aller-
 lærdeste, som savnede disse Egenskaber; det kræver ikke
 blot Underviisningsgaver og en praktisk Duellighed til at
 meddele sig med Klarhed, men til den Ende og et rigtigt
 og sikkert Blik i den ungdommelige Sjæls forskjelligartede
 Natur, gjennemtænkt og prøvet Methodik, som kan bevare
 for den Glendrian, hvortil den ikke tænkende Skolemand
 let forfalder, Aand og Livlighed i Underviisningen, forenet
 med en renset Smag og ægte Sands for Videnskabelig-
 hed, som vil bevirke en trolig Fremstuderer, og fremdeles
 endelig sand Kjærlighed til Ungdommen, levende Interesse
 for sit Kald, og Ufortrødenhed og Nøiagtighed i at udføre
 alle dets Pligter, ved hvilke Egenskaber der selv uden stor
 Lærdom, naar denne blot er tilstrækkelig, vil udrettes Me-
 get, ja Alt hvad der behøves, hvorimod den udmærkede
 Lærdom uden disse kun vil udrette Lidet eller Intet til
 Siemedets heldige Opnaaelse, idethøieste kun med de me-
 get opvakte ældste Disciple, som ikke trænge til Ledebaan-
 det. Den betydelige Gage, som kunde friste udmærkede
 Lærde til at opofre sig til Skolevæsenet, vilde derfor ikke
 altid være et useilbarligt Middel til at forsyne Skolerne
 med bedre Lærere, end de nu have, eller idetmindste kunde
 faae, naar Udsigterne for de Duelige kun vare saaledes,
 at de for bestandig kunde opofre sig til dette Kald. Der:

til kommer, som vi ovenfor have anmærket, at Skoleunderviisningen har sine naturlige Grændser, som bestemmes af Ungdommens eller den Alders almindelige Evner, som frequenterer Skolen, saa at ethvert Lærefag her ikke skal bringes til den Høide eller Fuldbendelse, som det bliver Universitetets Sag at bringe det til, altsaa heller ikke her kræver saa lærde Do:enter, som dette, men allene den Dygtighed, som nuomstunder mangen Candidat besidder eller, ved at være nogen Tid i Embedet og fortsætte sit Studium, godt kan erhverve sig. Saadanne Fag ere nemlig alle de Realsvidenskaber, der hidtil tracteres i vore Lærdomsskoler, Religionslæren, Historien, Geographien, Mathematiken og Naturhistorien, i hvilke det vilde være aldeles hensigtsstridigt, ja endog skadeligt, at sætte Maalet høiere eller gjøre Omfangen større, end den Alders Evner, der her skal undervises, tillader, end lige at føie flere Fag til, medmindre der skulde føies flere Lærere til Skolealderen, hvorved Skolen vilde rykkes ind i Universitetets Sphære, hvilket vel neppe kunde være ønskeligt videre, end hvad det nuværende første akademiske Halvaars eller de philologiske Gjenstande angaaer. Til Skoleunderviisningen i hine Realfag behøves følgelig ikke Lærere af saa udbredt Lærdom, som Universitetet fordrer, ligesom der heller ikke ved Skolerne, hvor Lærerne have mange Underviisningsstimer dagligen og ofte maae undervise i, og altsaa dyrke, flere Fag, kan levnes ham den Tid og Kraft, som behøves, eller i hans Forretningers Natur og de Fordringer, der gøres til ham, ligger den Anledning, som maa drive Universitetslæreren til at bringe sin Lærdom til den høifst mulige Grad. I de levende Sprog var det vel ønskeligt,

at Skolerne kunde faae Lærere, som havde dem fuldkommen i deres Magt, men alligevel kan Færdighed i baade at tale og skrive Tydsk og Fransk til Fuldkommenhed ikke anses for en Crudition, der kan berettige til saa høie Forordringer, som Lærdom i andre Fag, fordi den ofte kan finde Sted uden anden virkelig Lærdom og finder det hos de flest: nogenlunde dannede Indfødte. Vist nok burde der for god Underviisning i disse Sprog gjøres noget Mere, end der i vore Skoler, idetmindste udenfor Hovedstaden, almindelig gjøres; men dog kunde dette vel skee uden dertil at oprette høitgagerede Lærestole. Tilbage staaer altsaa kun den klassiske Philologie, til hvilken, da Ungdommens Studium af samme i Almindelighed saagodtsom fuldendes i Skolen eller dog her maa bringes saa vidt, at der i de gamle Sprogs Kundskab er bleven lagt den fornødne Grundvold for alt videnskabeligt Studium ved Universitetet, nødvendig udfordres en Lærer af fortrinligere Lærdom, som i den eller de øverste Klasser kunde bringe denne Kundskabsgyreen til det Maal, som her bør opnaaes, og under hvis Styrelse, tildeels og personlige Deeltagelse, den forberedende Underviisning kan gaae behørig frem igjennem de lavere Klasser. En saadan Mand bør efter vore Skolers Indretning Rectoren være; er han det, er han en Philolog af saadan Lærdom og Smag, at han kan bringe den øverste Klasse til den Indsigt og Styrke i de gamle Sprog og Klassikernes Fortolkning, som bør være Skoleunderviisningens Hiemeed og iøvrigt blot har tre eller, om Discipelantallet skulde fordre det, fire Medlærere, som besidde den behørig Kundskab og Duellighed til i de lavere Klasser at lægge den rette Grund

vold i de gamle Sprog, og i de øvrige Fag at bringe Ungdommen til det Kundskabsmaal, som til Optagelse ved Universitetet med Grund kan fordres, da kan, forudsat at de alle dermed forbinde de Egenskaber, som desforuden ere væsentlig fornødne for den gode Skolemand, og Rectoren dertil den pædagogiske Erfaring, som behøves for hensigtsmæssig at ordne og styre det Hele, da kan, siger jeg, selv ved en saadan mindre Skole Niemedet ligesaa fuldkommen, ofte maaskee endog bedre opnaaes, end ved den største, selv om dens Læreembeder være besatte med de allerlærdeste Mænd. Eller for endelig blot at betragte Sagen fra den oekonomiske Side, da vilde der ved tvende mindre Skolers Sammensmeltning til een større heller Intet være vundet til en betydelig større Bagering af Lærerne, saasom disses Antal da igjen maatte blive saa meget større, og Formuen til at lønne 8 Lærere høiere ved een Skole ikke vilde blive større, end den, der nu have til den tildeels ringere Bagering af 4 Lærere ved hver af tvende mindre. Behøves denne Sammensmeltning altsaa ikke til Underviisningens Forbedring eller er den ikke engang af pædagogiske Grunde at anbefale, saa kan Haabet om bedre Lønning for Lærerne ikke give nogen tilstrækkelig Grund til dens Tværkættelse.

At 4) et godt Skolebibliothek er af Vigtighed til at befordre Lærernes Fremstridt i deres Videnskab og end det Samme Underviisningens Fuldkommenhed, er vel unægteligt; men dog er Mangelen deraf saa meget mindre nogen væsentlig Grund til at ophæve en hidtil bestaaende Skole, som en god Underviisning derfor dog ikke er umulig, da dels Lærere, som studere et Fag, vel enten

selv anskaffe sig eller uden stor Bønskelighed kunne erholde de nødvendige Hjælpemidler dertil, dels vel ingen Skole er saa ganske destitueret for en Samling af disse eller for en liden Sum til aarlig at forsøge samme (Selmers Akad. Tidender 1833 S. 251) at den meest trængende Nødvendighed ikke derved nogensunde skulde være eller kunne blive afhjulpen. Anden Apparat kan, hvor der ikke gives Underviisning i Naturvidenskaberne, ikke være af den Betydning, at det kunde foraarsage store Omkostninger.

Det ringere Liv, som 5) menes at herske i de mindre Skoler, kan aldeles ikke blive nogen Indvending mod disses Nytte, da Livligheden i Underviisningen mere er afhængig af Lærers Foredrag og Methode, end af Disciplinens Antal, og dettes Storhed i en Klasse snarere er til Hinder ved for megen Livlighed end til Nytte ved samme. Thi at der iblandt et mindre Antal Disciple vil findes færre opvakte Hoveder end i et større, ofte i en heel lille Klasse ikke et eneste, som en agtet Forfatter engang har skrevet, kan vel være mindre moersomt for Læreren, men igjen saa meget nyttigere for Disciplene, som det til deres Fremgang er tjenligst, jo mere eensartede de ere, saa at Underviisningen mere kan indrettes efter alles Tarv.

Dy ligesaa Lidet har den 6te Indvending at betyde. Det videnskabelige Liv, som er ønskeligt mellem en Skoles Lærere, kommer ikke an paa disses Antal, men paa deres Individualitet og Sands for Videnskabelighed. Hvor denne findes, det kan imellem tre eller fire Lærere paa eet Sted herske en langt behageligere og mere videnskabelig Forbindelse, end paa et andet imellem en halv Snees,

som ikke enten have denne Sands eller Lyst til Meddelelse og Omgang med andre; især naar de have hver sit Fag, hvorfor de ikke hos deres Colleger finde samme Interesse. Dysaa kan Rectoren i den Henseende have stor Indflydelse paa den mindre Lærerkreds, og, hvis han kun selv er en Mand af videnskabelig Aand, paa flere Maader bidrage til sammes Vedligeholdelse blandt Lærerpersonalet, just naar det er yngre Mænd, der snarere kunne være villige til at laane hans Indsigt og Erfaring Dre, end de, som deres Alder og Lærdom stiller høiere. En Skole er nu eengang intet Akademie, og ligesom dens Virksomhed ikke har saa høit et Maal, kan Fordringerne til dens videnskabelige Liv ei heller være saa høit spændte; det vil derfor ikke nødvendigigen mangle.

Tilbage staaer altsaa nu kun den 7de Indvending mod de mindre Skoler, at en tilstrækkelig Classification her ei skulde være mulig. I denne Paastand forekommer det mig imidlertid, at man forvevler Aarsag og Virkning med hinanden, i det Disciplenes Fordeling i flere Klasser maa gøres og dertil have flere Lærere fordi Antallet er større, end at de med Held kunde undervises sammen, ikke ombendt en større Mængde maa søges for at kunne faae flere Klasser og dertil flere Lærere. I første Tilfælde er Disciplenes Mængde en Bannselighed, man ved den større Klasseafdeling søger at hæve; i sidste derimod attraaer man Bannseligheden for at faae Leilighed til at afhjælpe den. Dette kan altsaa ikke være deres Mening, som anføre denne Grund for Nyttens af større eller talrige Skoler. Snarere maa deres Mening vel være, at, da den forskellige Fremgang af Ungre og Eldre, som ved

færre Klasseafdelinger maae komme sammen i een Klasse, gjør det vanskeligt, paa eengang at undervise Begyndere i et Fag og de videre Fremrykkebe, det 1ste med det 2det Aars Disciple, saa var det ønskeligere, om hvert af disse to Hold kunde komme til at udgjøre hver sin Afdeling, som særskilt undervistes, hvilket da lettere gaaer an ved en større Skole, end ved en mindre, hvor Discipul-antallet i de deelte Klasser sædvanlig vilde blive alt for lidet til, at det stod i nogenlunde Forhold til de Bekostninger, den særskilte Underviisning vilde fordre, og der ei var Lærere nok til at overtage det dobbelte Arbejde. Dette er nu vist nok sandt, ligesom og at den tydske Inddeling i 4 Klasser, som vore Skoler ved Reformen erholdt, istedetfor de forud i Kathedralskolerne sædvanlige 6, hver beregnet til eet Aar, ei har været til Waade for Underviisningen i disse Skoler, saasom der enten, hvis der aarlig skeer Opflotning, vil blive tvende forskellige Partier i Klasserne, som det ei vil være let paa eengang hensigtsmæssigen at beskæftige, eller, hvis Opflotningen i Almindelighed kun skal finde Sted hvert andet Aar, og Klassens Cursus bestemt skal være toaarig, Disciplen, som veed, at han, i hvor slittig han end er, dog ei tidligere kan vorde opflottet, saa let fristes til i det første Aar at tage sig det mageligt og derved vil komme i en skadelig Dovensflaksbane og da blive tilbage i hvad der det første Aar burde være lært; ikke at tale om, at den, der da ved det andet Aars Ende ei var fuldmoden til Opflotning og altsaa maatte blive tilbage til næste Gang, vilde derved tabe hele to Aar af sin Studeretid.*) Men med alt

*) Disse Uleiligheder har jeg altid søgt at forebygge, ved ikke

dette ligger der dog ikke i denne Umulighed at skaffe en større Klassifikation eller Oprettelse af flere Klasser nogen tilstrækkelig Grund til derfor at afskaffe alle mindre Skoler, i hvilke allerede Erfaringen ofte har lært, at Underviisningen alligevel kan lykkes saare vel. Thi forlanger man kun ikke faste Klasser, kan der, selv ved et mindre Antal af Lærere, dog gøres mangen Underafdeling i enkelte Fag, som kan være tilstrækkelig, uden at gaae igjennem det Hele. Den er saaledes, naar Discipelantallet ikke er meget stort (i hvilket Tilfælde der da ogsaa haves Evne til at besolde flere Lærere), ikke nødvendig i

---

at binde noget Cursus, undtagen i øverste Klasse, til nogen bestemt Tid, men selv ved Halvaarets Ende foretage Opfløtning af dem, som vare modne dertil. Derved kan mangen En fuldende en Klases Cursus i halvandet, ja enkelte fortrinligere endog i eet Aar, hvilket er en stor Spore til Glid. De, som have begyndt tidligere, kunde vinde den derved tabte Tid, og de fortrinligere, som før deres Alder komme i øverste Klasse, kunne have langt større Nytte af det Aar, de her tilbringe mere, end ved at tilbageholdes i de lavere Klasser. Endelig gjør man sig mindre Samvittighed over at lade dem, hvorom Dommen kan være noget tvivlsom, forblive i en Klasse, end naar man derved vil berøve dem et heelt Aar. Kun i øverste Klasse er idetmindste et toaarigt Cursus fornødent. Og saa kunne hos os Enkelte, skjøndt de i det Hele ikke ere modne nok til at opfløttes, dog i enkelte Fag, hvori de ere vel hjemme, faae Lov til at nyde Underviisning med den næste høiere Klasse; hvilket alt imidlertid, saavel som de mobile Klasseafdelinger, gjøre Lectiionsplanens Udarbejdelse yderst vanskelig.

alle, maaskee ikke engang i de fleste Fag. For Exempel i Historie, Geographie, og Religionslære lade tvende forskjellige Parter i en Klasse sig ganske godt undervise sammen saaledes, at de begge daglig læse det samme Pensum, kun det øverste med større Udførlighed end det nederste, hvilket sidste da tillige har den Fordeel, at dette under Examinationen hører Meget og saaledes faaer en foreløbig Idee om, hvad der først det næste Aar vil forberes af det, ja som det meget opvakte Hoved allerede strax vil frivillig tage med og saaledes endog gjøre raskere Fremfærd, end i en Klasse, hvor han maa bide efter Pluraliteten og ikke lærer Mere, end hvad der kan passe sig for den. Dgsaa kan, isald denne Fremgangsmaade ikke skulde findes tjenlig, et toaariigt Cursus deles i tvende Afsnit, hvøraf hverviis hvert foretages i sit Aar med begge Parter, saa at en Discipel, som to Aar er i Klassen, faaer det Hele gennemgaaet, og den, der forbliver der et Aar længere, atter, hvad han da vel og kan have nødig, faaer det Første gjentaget. Ligeledes kan i praktiske Øvelser, saasom i Regning, Stiløvelse, Kalligraphie, o. d. tvende Parter af een Klasse let forenes, da hvert kan faae sine egne Arbeider at udføre. Og selv i levende Sprog lader saadan en Forening sig iverksætte, naar Begynderne blot have for sig lært det Væsentligste af Begyndelsesgrundene, hvilket ikke kræver saa saare mange Timer, i alt Fald lader sig gjøre ved blot i nogle faa Maaneder eller maaskee kun Uger dertil at anvende Halvdelen af Timen, i hvilken Tid de videre Fremrykkelde da kunne sysselsættes med skriftligt Arbeide i samme Sprog. Siden lade begge Parternes Underviisning sig nok forbinde

saaledes, at kun et mindre Stykke af det daglige Pensum fordres af Begynderne, men disse dog følge med i Læsningen af det hele Pensum, uden at de dog derfor skulle gjøre Rede for det Hele, hvorved opnaaes, ikke blot at de blive bekendte med Sammenhængen, men endog at de uformærkt faae den Dvelse i cursorisk Læsning, som her er vigtigere end den statariske Nøiagtighed, som først senere, naar en temmelig Færdighed og Ordkundskab i Sproget er opnaaet, kommer paa sin rette Plads, og med hvilken det idetmindste i de levende Sprog er bagvendt for strengt at begynde Underviisningen. En lignende Forbindelse af en Klasses ældre og yngre Disciple vil i Mathematiken vel og en duelig Lærer kunne foranstalte, muligens ved en Slags gjensidig Underviisning i Halvparten af Timen, eller den nederste Deel kan spøjsfættes med Gjentagelse, ofte skriftlig, medens den øverste under Læreren's Veiledning gaaer videre frem. Tilovers ere altsaa kun endnu de gamle Sprog, hvori toaarige Klasses Deling udentviivt vil synes meest fornøden; men dog er selv heri Adskillelsen kun meest vigtig i de lavere Klasser, i de to eller tre sidste Aar lade Disciple af forskjellig Fremgang sig ogsaa her temmelig godt undervise sammen, saaledes som Tilfældet sædvanlig er i vore nuværende Skolers øverste Klasse, hvori der dog i Almindelighed tilbringes to Aar, og med begge Parter, selv om de ere temmelig talrige, fortolkes de samme Klassikere, læres de samme Pensa og kun i Stilen foretages forskjellige Dvelse; saa meget mere kunde dette altsaa ved et mindre Antal lade sig gjøre. Kun i de lavere Klasser vil, saaoftte der i samme er to Sæt Disciple af alt for forskjellig Fremgang, en Deling være

fornöden, dog sjelden saaledes, at den paa eengang behøvedes baade i 1ste og 2den Klasse; her i Roeskilde, hvor Discipelantallet dog er temmelig stort, er sædvanlig kun den ene af disse Klasser, men ikke hvert Aar den samme, deelt. I en mindre Skole vilde altsaa den Timeformelse, en saadan enkelt Deling undertiden maatte medføre, ikke blive saa betydelig, at den særskilte Betaling derfor kunde blive uoverkommelig for Skolekassen, især naar en tilfældig Forøgelse af Discipelantallet bragte større Indtægt; eller, hvis det skulde være Tilfældet, vilde vel en øvet og tænkende Lærer nok finde paa Udvei til enten at sysselsætte det ene Parti nyttigen medens han underviste det andet, eller at forbinde begges Underviisning paa en hensigtsmæssig Maade. I fordom Tid naaede saaledes en mindre Skole med 3 a 4 Lærere det samme Maal til examen artium, som de større med flere Klasser og 6 Lærere; hvorfor skulde det da ikke ogsaa nu lade sig gøre? Bordingborg Skole havde foruden Rectoren, sal. Prof. Stoud, ikkun to, ja i mange Aar kun een Lærer, og dog stode dens Disciple ikke i Kundskaber tilbage for nogen anden Skoles.

Saaledes gives der altsaa fra den pædagogiske eller Underviisningens Side ingen tilstrækkelig Grund til at nedlægge nogen af de mindre Skoler, der tværtimod, som vi ovenfor have seet, undertiden tilbyde Fordele, som de talrigere Skoler i de større Stæder ikke engang kunne have; eller til at berøve Forældre i den Bye eller Omegn et Gode, som de hidtil have været i retmæssig Besiddelse af, og hvis Savn Wiange dybt vilde føle, selv om deres Sønner ikke vare bestemte til Studeringer, da disse dog

her kunde faae en Dannelse, som betydeligt overgaaer den, de almindelige Borgerfkoeler kunne skaffe, og ved den Dvelfe, Disciplen selv i de nederste Klasser faaer i at tænke, tale, og skrive sit Modersmaal, ved den Kundskab, han faaer i Historie og Geographie, ved Grundlægene i Lydsk, Fransk, almindelig Grammatik, tilbeeels og i Mathematik, (for ikke at tale om den Nytte, han kan have af det Latin, han lærer, baade som Tænkningsovelse og som Grundlæg til anden Sprogkundskab, Orthographie m. m.) godt erstatter Savnet af de Realskoler, hvoraf man nu omstunder lover sig saa meget, men som de Byer, hvor Lærdomsskolen nedlagdes, dog ikke kunde faae, hvis Borgere altsaa, naar de ikke kunde sende deres Sønnen til den eller til de høiere Realskoler, som andetsteds maatte vorde oprettede, vilde savne al Udgang til nogen høiere Dannelse for dem.*) Dgsaa kunde, om end ikke Ret og Billighed skulde tale imod at henlægge idetmindste de private Donationer, som eengang fundatsmæssig ere tillagte en saadan Skole og paa det Sted allene, til en anden, eller til en almindelig Fond, dog de, som lede derunder, med nogen Grund spørge, hvorfor da just deres, og ikke lige saa godt en anden Byes Interesse skulde opofres for de

---

*) Af saadanne ikke til Studeringer bestemte Disciple har Roeskilde Skole i min Embedstid havt ikke faa, men som dog alligevel næsten altid have deeltaget i al Underviisning med de Studerende, og derved faaet en Dannelse, som siden baade hædret og nyttet dem i deres Stilling.

Dyriges Bedste. Tilskud fra Skolefonden, saaledes som de hidindtil have havt, kunde de vist nok ikke med nogen Ret forlange, men at beholde, hvad der nu eenging var deres, var dog vist en billig Forbring, naar blot Hovedsiemedet kunde naaes og de vilde finde sig i de Indstrænkninger, som Skolen til den Ende maatte lide, eller i at gjøre selv de Tilskud, f. Ex. forhoiede Skolepenge, som maatte blive fornødne. Thi reent at berøve dem deres Underviisningsanstalt, fordi der ikke havde Raad til at gjøre den større og fuldstændigere, end behøvedes, og bruge deres Eiendom til Udvidelse af en anden Skole, som de ikke let kunde benytte, synes dog altid at ville blive et urefsærdigt Indgreb i en Eiendomsret, hvorpaa en saadan Bye havde Aarhundreders Hævd. Eller vil man maaskee sige, at den eller de Skoler, der skulde nedlægges, hidtil have været for lidet besøgte til, at det enten røbede nogen Interesse for Sagen hos Byens og Omegnens Beboere, eller de Bekostninger kunde lønne sig, som anvendtes paa Skolens Vedligeholdelse, da glemmer man, at Aarsagerne til Mangel paa Frequent's ofte kunne være blot tilfældige og temporære, saasom enten at der til en Tid just ikke fandtes paa Stedet mange unge Mennesker som vare bestemte til Studeringer, eller vel endog at Underviisningen eller Disciplenes Behandling ikke har været saa god som den kunde, at et slet Forhold, en Overielse, et Misgreb af en enkelt Lærer kan have affrækket mange Forældre, og at altsaa Skylden for Skolens Aftagende ikke er de Forældres, som lide derunder, da de jo ikke besfikke Lærerne, ja endog have maattet savne Underviisnin-

gens Gode saalænge Skolen var i den Forfatning, at de ei turde betroe deres Børn til den. Thi hvad er vel i Almindelighed Aarsagen, hvorfor Forældre, som saa bekvemt kunde faae deres Sønner underviste paa det Sted hvor de boe, undertiden med stor Bekostning sende dem andersteds hen, anden end den, at der haves Mistillid til Rector eller andre af Medlærerne, som vilde hæves, naar blot disses Pladser bleve anderledes besatte, og altsaa kun den temporære Omstændighed, som Byen kan være aldeles udfyldig i, bliver Aarsag i at Behoerne og deres Efterkommere for steds berøves et saa vigtigt Gode, som den offentlige Underviisning. Fredericia Skole blev nedlagt, som man sagde, fordi den var i Forfald og lidet besøgt, maaskee og fordi en anden lærd Skole laae den saa nær, og dog har lige siden den Tid Fredericianernes Exempel viist, hvor meget det var dem om at gjøre at beholde deres Skole, som indtil den Dag i Dag bestaaer, meest ved private Tilskud, og opfylder de samme Fordringer, som gjøres til enhver anden, som af Skolefonden faaer Tilskud af flere Tusinder. Helsingørs Skole, hører man fra alle Sider, burde nedlægges fordi Byen som Handelsstad ikke skal være et passende Sted for en Lærdomsskole og Discipelantallet til sine Lider kun har været lidet, især nu, hvad der er meget naturligt, da man befrygter dens nærforestaaende Nedvælgelse. Og dog har den under en Tac. Baden, en Nic. Treschow, en Bertel Møller floreret og henhørt blandt Landets anseeligste Skoler, i det Høle leveret Universitetet ligesaa dygtige Studerende, som andre Skoler, er ikke slet

doteret*), og har endog i nyere Tider stundom havt et Antal af mellem 50 og 60, og efter Middeltal omtrent 40 Disciple (Akadem. Tidender 1833 S. 260**). Hvorfor da, naar det kun undgaaes, nedlægge den mere end Andre, og berøbe een af Danmarks folkerigste Byer og dens mange Embedsmænd den hidtil havde Leilighed til at faae deres Sønner underviste, som dog er forundt saa mange andre mindre Steder, i hvilke Antallet af Studerende dog ikke er nær saa stort eller hvor Resourcerne til Skolens Vedligeholdelse idetmindste ikke ere bedre.***) Kun

- *) Idetmindste ansaaes dens Rectorat forud for et af de bedste, ligesom den endog havde en Contractor, lønnet blandt andet med to Tiender, samt 4 Høtere. (s. Hofmans Foundationer.) Den maa altsaa rigeligen kunne lønne idetmindste det Personale, jeg her har foreslaaet, af Rector og tre Adjunkter, og som heller ikke i Skolens bedste Tider, de første Aar efter Reformen, var større.
- ***) Gengang i sal. Prof. Møllers Tid erindrer jeg med Bished, at der i 1ste Klasse allene vare 37 Disciple, og overhovedet altid kun meget faa eller næsten ingen udenbyses.
- ***) Skal Helsingørs Skole maaffee nedlægges forbi Frederiksborg ligger den paa en tre Mile nær, og en 40 eller flere Børn altsaa aarlig nødsages til, foruden de, der allerede ere bortsendte, at vandre derfra hid eller andensteds hen, for at blive underviste, da indsees ikke, hvorfor Kolding og Horsens Skoler begge skulde vedblive, iær da den første ligger Fredericia endnu nærmere og neppe nogen af disse, ja vel endog saa andre Byer, selv producere et saa stort Discipelantal, som Helsingør ene kan, af hvis Børn og Skolen fordetmeste kun er frequenteret. Dette synes altsaa at være en vigtig Grund til at lade Byen

naar en lang Række af Aar, under forskjellige Rectorer og Lærerpersonaler, viser det sikkert, at Antallet af dem, der benytte en Skole, hvori Intet har været at klage paa nogen Deel enten af Underviisningen eller af Ungdommens Behandling, i Almindelighed er alt for lidet i Forhold til de Omkostninger, den, selv med den muliggste Indskrænkning, fordrer, og der til disse hverken i Skolens egne Midler eller i Betalingen af Disciplene kan findes nogen tilstrækkelig Udvei, saa at den paa ingen Maade kunde bestaae uden stort Tilskud fra Skolefonden eller andre fremmede Kilder, kan der være grundet Aarsag til hellere at opgive den aldeles, end at lægge Byrden for dens Vedligeholdelse paa det Offentlige eller andre Skolers Casser. Dertil kommer endelig endnu, at der ved mangen en Skoles Nedlæggelse vilde tabes den Concur-

---

en beholde sin Skole. At endeel af dens Ungdom maaskee opofre sig til Handelen kan ingen Hindring være; det maatte da og være det i Flensborg, der dog har een af de meest florerende Lærdoms-skoler i Hertugdømmerne, paa hvis Nedlæggelse der aldrig er bleven tænkt. Ligeledes i Aalborg. Endelig vilde det i Helsingør just derfor ogsaa lønne sig at forbinde Handelsclasser med den lærde Skole, hvori de Ffke-studerende kunde faae den dem mere fornødne Underviisning i de Timer, som af de Studerende anvendes paa de gamle Sprog. Dette maatte ligesaa let kunne skee, som i Privat-institutterne; Omkostningerne kunde dækkes af Skolepen-gene for disse Elever, der i Nedsjald jo kunde sættes høiere, og saaledes vilde Realunderviisningens Bønner faae deres Dnsker opfyldte og begge Partier være vel tjent.

rence, som kan være meget nyttig til at bringe Glæden og Virksomheden i andre Skoler til en større Fuldkommenhed eller til at hindre at disse ei skulle henfalde til nogen skadelig Slaphed eller hvad andet der kunde vække Misforstaaelse med Skolen. Sæt f. Ex. at man vilde nedlægge Nyborg Skole, da vilde jo Odense Skole blive den eneste for hele Fyen, Langeland og andre omliggende Der, endog Als og Wexø, og altsaa, naar denne nogensinde i een eller anden Henseende ikke skulde svare til Forældrenes billige Forordringer, eller andre Grunde skulde forbyde dem at benytte den, intet Valg, saaledes som i Sjælland, levnes Behoererne af saa stort et District, men allene den Nødvendighed, at sende deres Børn ud af Provindsen, hvilket for Mange ikke vilde være saa let en Sag. Ogsaa har Nyborg Skoles Frequentis efter Selmers Tabeller (Akad. Tid. 1ste Bd. S. 260—262) i de 11 Aar fra 1822—1833 ikke allene udgjort et Middeltal af over 38 Disciple, men endog bestandig staaet i saadant modsat stigende eller fallende Forhold til Frequentisen af Odense Skole, sædvanlig været over $\frac{2}{3}$ af dennes Antal (hvilket for en mindre Skole ei er ubetydeligt), at det, vi her have sagt om Concurrentsens Bigtighed, ogsaa heri synes at have et historisk Beviis. Discipelantallet var nemlig

i Aaret	1822	23	21	25	26	27	28	29	30	31	32
i Odense	69	62	61	59	63	60	69	70	69	75	75
i Nyborg	39	15	40	18	14	16	41	39	34	25	21

kun i de to sidste af disse Aar, saavel som de to følgende (Akad. Tid. 3, 3, S. 341) har Nyborg Skoles Frequentis været betydeligt under hiint Middeltal, men som, da det kan have sin Grund i temporære Omstændigheder, ei kan blive nogen væsentlig Grund til at nedlægge Skolen.

I andre Aar kan det lettelig igjen stige til det forrige Forhold mod Odense eller derover, og deraf altsaa være kjendeligt, at Skolens Bedvarelse kan være snffelig. Den eneste Skole, for hvis Vedligeholdelse de her anførte Grunde ikke synes at tale tilstrækkeligt, er Naksø Skole. Her har Middeltallet af Disciplene (Selmer a. St.) fra 1822 af været det mindste af alle Skolers, i de første 11 Aar kun 26 og i de to sidste kun 17, Byen selv synes ingenlunde at kunne løvere det tilstrækkelige Antal, den ligger fremdeles paa en Udkant af Landet, og Omegnen har ikke saa langt til Stiftets Hovedskole i Nykjøbing eller, hvis man ei maatte være tilfreds med den, til Bordingborg, at Naksø for Concurrentsens Skyld behøvede at vedligeholdes, og endelig har Skolen, uagtet dens Lærpersonale ikke er større end det af os foreslagne mindste (Rector og 3 Adjuncter), endda de fleste Aar behøvet Tilskud, undertiden endog af 1200 Rbd*), saa der ikke kan vindes Noget ved Indskrænkning af Lærerantallet og vel heller ikke ventes, at en Forhøielse

---

*) Dog byder Billighed her at bemærke, at den i de bedre Aaringer har faaet meget Mindre, nemlig i Middeltal for Qvinquenniet 1826—1830 kun 472 Rbd. aarlig og i 1831 og 1832 kun 405 og 800 Rbd. Imidlertid vilde ikke alene disse Tilskud spares, men endog det, der maa gives til Nykjøbing Skole, naar de Lønner og andre offentlige Donationer, som ere henlagte til Naksø Skole, tillægges samme. Naksø Skoles private Legater eller Beneficier kunde forbeholdes enten Byens Borgerskole eller de Discipline i Nykjøbing Skole, der vare fra Naksø.

af Skolepenge skulde indbringe det Fornødne. Af de ind-
 fte Skoler kunde vel det samme tildeels siges om Kolding
 og Horsens Skole, hvis begge skulle vedblive; thi have de
 end et større Lærerpersonele end Nakskov, og deri altsaa
 kunde modtage en Indskrænkning, som denne ikke vel kan
 faae, saa er igjen det Tilskud, de erholde af Skolefonden
 langt betydeligere, sædvanligen en 2000 Rbd. Imidlertid
 er ved Horsens Skole Tilskuddet formindstet i samme Grad
 som dens Frequentis i den senere Tid er tiltaget, saa at
 den endog i det ugunstige Aar 1834 ikkun har behøvet
 1000 Rbd. der endog ved de foreslagne Indskrænkninger
 fordetmeste vilde bortfalde, og der altsaa neppe vilde være
 nogen oekonomisk Grund til dens Nedlæggelse, som des-
 uden de betydelige private Donationer, hvormed den er
 forsynet, vilde vanskeliggjøre. Ved den første derimod,
 som i Aaret 1834 fik et Tilskud af 2600 Rbd. r. S.
 ved et Antal af kun 34 Disciple, kunde der gives en god
 Leilighed til Besparelse ved at forfløtte den til det nær-
 liggende Fredericia og forene den med Institutet samme-
 leeds, hvorved der vilde vindes Skolebygning og Rector-
 bolig (som mangler i Kolding) samt de 800 Rbd. aarlig,
 som dette Institut har; hvilke tilligemed Besparelsen af
 Huusleien til Rector vilde i et saadant Aar have gjort
 Tilskuddet 1100 Rbd. ringere, foruden hvad der kunde
 vindes ved de Indskrænkninger i Lærerpersonelet, hvorom
 nedenfor skal tales.

Dg skulde man nu endelig troe, at der ved nogle
 Skolers Nedlæggelse vilde bevirkes en Formindskelse i det
 store Antal Studerende, hvorover man saa ofte hører

iamre *), da turde dette Haab ogsaa lettelig staae feil, efterdi Pluraliteten dog egentlig kommer fra Hovedstaden og de private Dimissioner. De mindre Skoler, som man kunde tænke paa at nedlægge, levere maaskee tilsammen aarlig en halv Snees Studenter, af hvilke alligevel adskillige, naar disse Skoler nedlægges, vilde lade sig dimittere ad anden Veie; Formindskelsen af de Studerende vilde derved altsaa kun blive ubetydelig, og Følgen allene blive, at Byrden for dem, der fra disse Byer vilde studere, blev desto større, ja nogle, som maaskee endog havde det bedste Anlæg, formedelst Fattigdom reent vilde udelukkes derfra, og al Leilighed til høiere Dannelse blive Byens Ungdom berøvet. — Dette var nu hvad der efter min Formening kunde indvendes mod Skolers Nedlæggelse.

Vien paa den anden Side synes det ligesaa ubilligt, at de rigere udskrede Skoler skulle, for at mindre formuende Skoler andensteds kunne vedligeholdes efter en ligesaa stor Maalestok, opofre en saa betydelig Deel af deres Indtægter, som de selv høiligen kunde behøve for at naae til den Fuldkommenhed og stifte en saa stor og udbredt Nytte, som med deres Foundation udentviwl har været tilsigtet, og som deres Midler ogsaa satte dem i Stand til at kunne stifte, naar disse kun dertil maatte blive anvendte; eller at talrigere Skoler, hvis Discipelantal gjør

---

*) I Forældres Mund, som selv have studerende Sønner, synes denne Klage at ligne den Fordring, at Andre skulle opofre deres Børns Bedste for at der kunde blive Plads for hines egne.

Underviisningen besværligere, ikke skulle, naar de i de Midler dertil, have flere Klasser og Lærere og lønne disse bedre, end det kan ske enten overalt eller ved de mindre, hvis Indtægter ikke ere tilstrækkelige dertil og hvis Frequentens ofte heller ikke udfordrer det; men Lærerstandens Naar intet Sted skulle være bedre, end hvor der ikke var Evne dertil, saa at de anseeligste Skoler, ligesaa vel som de mindre, jevnlig maatte miste deres Underlærere netop paa den Tid, da disse have studeret sig ind i deres Fag og ved Øvelse og Erfaring have erhvervet sig den Duelighed, som de i de første Aar endnu ikke besidde, og man da igjen maatte med nye begynde forfra. Hvor langt bedre var det ikke, om de Lærere, som efter nogle Aars Forløb viste en Duelighed, der gjorde det ønskeligt for Skolen at beholde dem, ogsaa inden alt for lang Tid kunde stige i Gage saaledes, at de kunde leve med Familie og deri kunde finde en Opmuntring til at vedblive Skolelivet, som Mange ugiærne vilde forlade, naar ikke Nødvendigheden tvang dem til at søge en bedre Stilling. Dette saavel som det videnskabelige Apparats og Lærerpersonalets Forøgelse lod sig iværksætte ved de rigere Skoler, og altsaa kunde idetmindste der Underviisningen bringes til større Fuldkommenhed, og, da de derfor vel ogsaa vilde blive de talrigste, Nyttens heraf strække sig til en større Mængde, saa fremt de ikke skulde dele deres Formue saa lige med de mindre formuende Skoler, at der Intet blev tilovers for dem selv til Bekostningen af slige Forbedringer, eller Afhjælpning af andre baade indvortes og udvortes Mangler. Ikke heaber jeg, (hvad der er langt fra min Hensigt) med denne Bemærkning om Ubilligheden af at dele enkelte Sko-

lers Formue lige imellem alle, at have tilladt mig nogen utilbørlig Dadel af en offentlig Regjeringsforanstaltning, saasom det, der i den Henseende er forordnet, efter min Formening ingenlunde gaaer ud paa en saadan fuldkommen æqvatio honorum, men det meget mere forekommer mig at være en Misforstaaelse af Forordningen angaaende de lærde Skoler af 7de Nov. 1809, §. 110, om man vilde fortolke og anvende denne (§§ Ord *) saaledes,

*) Disse Ord ere følgende: „Enhver Skole skal beholde sine Eiendomme, Kapitaler, Legater og øvrige Indtægtskilber udeelte, og dens Indtægter af samme anvendes først og fornemmelig til dens egne Fornødenheder, efter de Reglementer, som Vor Direction affatter; men hvad som derefter ved Skolerne hørt for sig og ved Odense Communitet bliver aarliggen tilovers, skal, forsaavidt det ikke ved Fundatser eller andre Anordninger er bestemt til Dplag eller vorende Kapital, indbrages under det oprettede almindelige Skolefond, om hvilket vor Direction under 2. de Mai 1807 er tillagt speciel Befaling.“ Skulde nu Ordet Fornødenheder tages i den strengeste Forstand, da er Eiendomsretten kun nominal; thi det kan kun lidet hjælpe en Skole, at den beholder sine Indtægtskilber udeelte, naar den alligevel maa dele sine Indtægter lige med de andre Skoler. Den har da intet andet forud, end Ansvar og Besværligheden med Oppebørslerne, og ikke mere Gavn af sin Formue, end den allerfattigste Skole, der derved kan faae Fornødenheder afhjulpede, hvis Tilfredsstillelse Formuens Eier forgyvedes maa ønske; hvilket dog ei synes at have været Lovgiverens Mening.

som om ingen Skole mere skulde have eller for sig beholde nogen egen Eiendom eller Formue, men alt, hvad der oprindelig var tillagt enhver enkelt Skole, fra bemeldte Forordnings Datum af skulde tilhøre samtlige lærde Skoler i Fælledsskab, for hvilke da ikke allene de rigere Skolers Forstanderskaber skulde bære det langt større Ansvar og Byrden med Bestyrelse, Incassation og Regnskabsføring, men endog i disses Fornødenheder eller Forbedringer maatte gøres Indskrænkninger og Besparelser, paa det at de mindre formuende Intet skulde mangle af hvad der ei af egne Midler kunde tilveiebringes, for i alle Henseender at sættes paa lige Fod med hine. Desværre kan Tvistpunkten komme til at ligge i det relative Begreb af Ordet „Fornødenheder“, hvilke efter forskjellig subjectiv Anskuelse kunne være større eller mindre; men som det dog ikke synes, at Lovgiveren har villet indskrænke til blot det Allernødvendigste, da vel isaafald en saadan nøiere Bestemmelse vilde være bleven tilføiet Ordet „Fornødenheder“, og Forordningens hele liberale Aand heller ei lader dette formode. Desuden maae vel her fornemmelig Fundatorernes (vore høifalige Kongers) Bestemmelser komme i Betragtning, hvis Mening med at tillægge visse Skoler langt betydeligere Indtægter og et større og bedre lønnet Lærpersonale end andre, ubentvivl har været den, at saadanne Skoler skulde være anseeligere, give en fuldkomnere Underviisning, og derved stifte en desto større og mere udbredt Nytte, hvorfor og Kong Christian den 4de vilde have nogle af dem udvidede til Gymnasier. Denne Fundatorernes Bestemmelse, hvorefter da de bedre doterede Skolers Fornødenheder jo og maatte være

større, sees ikke at være ophævet ved bemeldte § i Forordningen, men vilde være undergravet eller bortfortolket, dersom den ovennævnte Forklaring skulde være den rigtige eller Fornødenhederne være indskrænkede til det allernødvendigste for at Skolen blot kunde bestaae.

Men, spørger man, hvad er da nu herved at gjøre, naar paa den ene Side ingen Skole skulde nedlægges, og paa den anden dog deres hele tilfammenlagte Formue eller forenede Indtægter ikke ere tilstrækkelige til at underholde dem alle, ja de rigere Skoler, som afgive det klækkeligste Bidrag til denne Hovedsum, dog skulde beholde Mere-deraf, end nu, til deres egen specielle Forbedring, og der altsaa vilde blive et mærkeligt Deficit i Hovedsummen? Til Besvarelse af dette Spørgsmaal maa jeg tillade mig et Forslag, hvorpaa, saavidt jeg veed, endnu Ingen er faldet, og hvorved dog, uden Dværgtrædelse af bemeldte Lov om den almindelige Skolefonds Drettelse og Anvendelse, det Ddieuse i begge hine Henseender kunde undgaaes, saa at baade de fleste Byer kunde beholde de Lærdomsskoler, de nu engang have, og de bedre doterede Skoler deres Indtægter for saa vidt ubestaaende, at det ikke af Mangel paa Evne dertil skulde ved dem blive fornødent, at opgive nogen ønskelig Forbedring eller Udvildelse, og endda af deres Indtægter blive noget Overflud for den almindelige Skolefond, hvoraf de fattigere Skoler i Nødsfald kunde faae nogen Hjælp, om ikke endog Gagerne forbedres, og maafee udjente Skolemænd og Skolemænds Enker erholde noget Tillæg til den ringe Pension, de kunne faae af den almindelige Pensionskasse, hvad der og af den Kgl. Resolution af 22de Mai 1807,

§ 1, sees for en Deel at være den almindelige Skolefonds Bestemmelse. Forslaget gaaer fornemmelig ud paa tvende Indskrænkninger, den ene i de Summer, der af Skolefonden hidtil er bleven udbetalt til Vedligeholdelsen af den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, og den anden i det, der hidtil er sammestedsfra anvendt til Understøttelse for de Skoler, der ikke selv eie Midler nok til deres Vedligeholdelse. For den første Deel af Forslaget, haaber jeg, det nedenfor vil sees, at Billigheden i høieste Maade taler, da der ikke lettelig vil vaines nogen gyldig Grund, hvorfor Skolerne skulle af deres ringe Evne næsten ene bekoste en Bestyrelse og dens Kontorhold, hvoraf i det Høieste kun $\frac{1}{4}$ angaaer dem, og Skolevæsenet derfor lide Indskrænkninger, som Universitetet for at kunne udrede sin Andeel dog ligesaa vel burde lide, og Sorøe Akademie, som har Overflødighed, ikke engang behøvede at lide. Og at den anden Deel af Forslaget uden væsentligt Tab for Underviisningen i de mindre vel doterede Skoler lader sig udføre (saasom ved Formindskelse af Lærerpersonale, Klasseantal og Læregjenstande, samt Ophævelse af Overlærerpladsen), derom vidner den Erfaring, man lige til Aaret 1806 har gjort, indtil hvilken Tid der gaves det samme Antal lærde Skoler, som nu (endog een mere, i Fridericia), hvilke alle vedligeholdtes allene af deres egne Midler, og dog alle opnaaede det samme Maal, i Reglen de mindre ligesaa godt som de større. Indtægterne for hver Skole ere heller ikke formindskede, men snarere betydelig formerede; thi ere end de Indkomster, enkelte Lærere fordom havde af Forretningerne som Chordegne ved Kirkerne op-

horte, da denne Function blev overdraget til Andre, saa ikke allene erstattes Savnet af denne Indkomst, der for det Meste heller ikke var betydelig (sædvanlig neppe et hundrede Rbd. *) tilfulde af de 6000 Rbd. der (s. den Kgl. Resolution af 22 Mai 1807, § 2), aarligen tilfalde Skolerne som Godtgjørelse for tabte Sang-Opvartnings Indkomster, men overveies desuden endog langt af den Indtægt, Skolerne ved Reformen erholdt af Disciplenes Skolepenge, der tilforn ikke erlagdes af nogen, saasom al Underviisning gaves enhver aldeles frit, men nu derimod udgjøre saa Meget, at Bidraget af blot 14 fuldtbetalende Disciple beløber sig til 420 Rbd. Selve og altsaa over een Adjuncts sædvanlige Løn, foruden hvad Indskrivningspengene (5 Rbd. af hver indtrædende Discipel) og Bidraget til Lys og Varme (5 Rbd. S. aarlig af enhver Discipel uden Undtagelse) udgjør, hvilket og er en vunden Indtægt, da denne Udgift tilforn, hvor der læstes paa Skolen, afholdtes af Skolens Casse uden Bederlag derfor.**)

---

*) I Odense havde jeg som Høter, selv i St. Knuds Sogn, albrig dette, langt mindre i de andre to Sogne.

***) I Roskilde Skole udgjøre Skolepengene (efter Fradrag af al Fritagelse og Medsættelse i Betalingen) tilligemed Bidraget til Lys og Varme sig for dette Aar allene 1300 Rbd., og vil fra October af endog blive større, altsaa hele 3 Adjuncters Lønning (eens paa 500 og tvendes paa 400 Rbd.), hvilken Sum altsaa, som en saa stor Forsøgelse af Overflødet, kun kommer andre Skoler til Gode. Og have nu end mange Skoler ved et ringere Discipulanttal en mindre Indtægt af disse, saa maae de dog altid have

er en ikke liden Udgift bespart for de fleste Skolecasser derved, at Stipendier nu allene udredes af de private til dette Niemeed udelukkende skienkede Donationer, hvori- mod tilforn ikke sjelden de saa kaldede Kostpenge*), som de fleste Disciple nødte, udrededes af Skolens Indtægter. Og for Skolefondet, altsaa og for Skolernes Casser, er atter vundet Meget ved at de fleste Pensioner ere overførte paa den almindelige Pensionskasse. Af Alt dette følger altsaa, at, naar Skolerne fordum alle kunde bestaae ved den langt mindre Indtægt, og allene ved deres egne Midler, maae de saa meget mere nu kunne det ved den større, som de nu have ved Erstatningen for Sang- indtægter, Skolepengene, Indskrivningspengene, Bidraget til Lys og Varme og de nyansførte Besparelser, saa fremt man kun vil, om jeg maa bruge Ordspøget, sætte Tæring efter Næring og ei gjøre Skolerne anseeligere eller give dem en mere vidtstrakt Tendents, end hvortil der habes Evne. De maae kunne det, naar det kan skee i Fridericia, da det jo er bekjendt, at ingen Skole i Danmark har færre Indtægter, saasom den ved dens Reduction allene beholdt 800 Rbd., altsaa maa have Resten af hvad den behøver ved Skolepengene og private Tilskud.

Naturligviis bliver Spørgsmaalet, hvad der da, naar Skolernes Indtægter saaledes snarere ere forsøgede

---

Mere end tilforn, da der Intet betaltes: ibetm. ndste altid een Adjuncts Løn og berover.

*) I Roeskilde Skole habes allene 1837 Rbd. r. S. aartlig i Kostpenge af Duebrødre Kloster, som ikke mere anvendes til den Bestemmelse.

end formindskede (Skole- og Lysepenge allene maade, løselig beregnede efter Tabellen over Disciplenes Middeltal i Selmers afd. Bd. s. S. 262 indbringe af 18 Skoler henved 20,000 Rbd.) kan være Aarsag i, at Skolefondet, uagtet alle sine betydelige Indtægter, undertiden kan have en ikke ringe Underbalance, ikke har Evne til at bekoste nogen betydelig Forbedring i Skolevæsenet, ja neppe engang til at vedligeholde det Hele, uden at der nedlægges nogle Skoler. Aarsagen maa altsaa ligge i en uforholdsmæssig stor Forøgelse af de Udgifter, der siden den almindelige Reform 1806 og Skolefondens Drettelse i 1807 paahvile samme, af hvilke jeg blot vil nævne de to vigtigste, for at undersøge, om ikke heri en betydelig Formindskelse kunde skee.

Den første er den aarlige Udgift, som Skolefonden siden en egen Directions Drettelse har maattet udrede til dennes Gagering og Kontorhold, hvoraf fordm, medens Skolerne forterede under det Kgl. danske Cancellie, aldeles ingen Byrde paahvilede dem, nu derimod efter de akad. Tid. 3, 3 S. 309 fg. fra 1806 til Udgangen af 1834 har udgjort med et samlet B:løb 11384 Rd. d. Cour. 38945 Rbd. r. S. og 181805 Rbd. Repræs. som ere udbetalte af Skolefonden uden mindste Bederlag af Universitetet for dets Andeel, og af Sorøe Akademie kun i en (ikke hencævnt) Række af Aar blot for en Deel ere erstattede med et uforholdsmæssigt Bidrag, saa at Skolefonden, som til 1822 kun burde have betalt det Halve og fra den Tid endog kun Fjerdeparten af hine Summer, med ialt 45000 Rbd. derimod har fonden sin Deel betalt

for de andre Stiftelser 85000 Rbd., hvori allene blev at decourtere Bidraget fra Sorø, som den 1ste Jan. 1835 var reglementeret med 1150 Rbd.; man seer ei, hvorfor ikke høiere, da Udgiveren af Udb. Tid. som jo maa have fuldkommen Kundskab om Sagen, siger, at Directionens Arbejde ved Henlæggelsen af Sorø Akademie under samme forøgedes til det Dobbelte, og det dog ikke synes billigt, at de ofte trængende Skoler skulle lide et aarligt Tab for at skaffe en hovedriig Stiftelse en Lettelse, hvortil den ligesaalidt trænger som er berettiget. Og ligesaa lidet indsees det, hvorledes Universitetets Uformuenhed kan give dette noget retfærdigt Krav paa, at en Fond, som allene er bestemt til Skolernes Vedligeholdelse, er samlet og aarlig samles allene af diøses Midler, og er det aldeles uvedkommende, blot fordi det staaer under samme Bestyrelse*) skulde bære de Byrder, som det tilkommer Universitetet selv allene at bære, og hvortil dette altsaa vel enten ved Besparelser og Indskrænkninger eller paa anden Maade vilde være forpligtet til selv at gjøre Udvei**); især da Skolevæsenets oekonomiske Forfatning

---

*) Havde hver af diøse tre Stiftelser sin egen særskilte Bestyrelse, da vilde vel hver værge for Sit, og neppe den ene af diøse Autoriteter tillade, at de Midler, der henhørte under dens Bærgemaal, bleve anvendte til et den uvedkommende Niemeed eller til at lønne de andres Bestyrelse, medmindre en saadan Fordring skulde grunde sig paa Rettigheder, hvilket her ikke vides at være Tilfældet.

*) Skulle endelig andre Stiftelser betale for eller hjælpe paa Universitetet, da sees ikke, hvorfor denne Byrde ikke hellere

er i den Tilstand, at det derfor selv maa gjøre Dposfæller. Erstatningen af Universitetets Urdeel i de 85000 Rdd. samt fremdeles dets aarlige Bidrag til Directionsomkostningerne vilde idetmindste kunne redde een lærd Skole fra Undergang, hvilken Dposfælle Universitetet, for at slippe sin egen Forpligtelse, dog ligesaa lidt bør fordre, som af to Personer den ene kan forlange, at den anden skal ruineres for af hans Formue at kunne betale sin Gjæld eller opfylde sine Forpligtelser, medmindre Retsforholdene skulde for en moralsk Person være andre, end for en egentlig. Ja ikke blot Billigheden taler herimod, men selv den Kongelige Befaling i allern. Resolution af 22de Mai 1807, i hvis 5te § det udtrykkeligen hedder: „Dette Fond (det almindelige Skolefond) maa aldrig anvendes til andet Brug, end til det lærde Skolevæsens Fornødenheder og sammes Forbedring.“ Og at denne Bestemmelse siden skulde være bleven hævet, er ikke allene ikke bekjendt, men endog usandsynligt, saa

---

burde lægges paa Sorøe Akademie, der jo dog ofte har nyd den Ære at kalbes Universitetets Søstre og har Naavn tilfællede med det, samt ogsaa Naad dertil, ligesaa vel som de rigere Skoler maae betale for og understøtte Deres mange trængende Søstre, hvormed det vel og kunde være nok, uden at de oveniføbet skulde betale for Universitetet, der vel i ingen anden Henseende vilde erkjende dem for Søstre, ja endog for Sorøe, som Regjeringen dog vel har samme Ret til at paalægge hiin Byrde, som Skolerne den, at understøtte andre Skoler.

som derom selv i de akademiske Tidender intet meldes, men 3, 3 S. 369 fgg. ydermere anføres, hvor Meget omtrent „Skolevæsenet paa denne Maade har udbetalt mere end samme Kunde tilkomme,“ og angives „den Sum, som de øvrige Stiftelser (Universitetet og Sorøe Akademie) burde have udredet.“ Denne Sag er det derfor at haabe, at den Kgl. Direction hellere vil lade sig være magtpaaliggende, end enten at gribe til et Middel, som strider mod Hensigten, hvorfor vore lærde Skoler ere stiftede, eller nægte sig Evnen til at forbedre disses Tilstand. — Dog da denne Sags Berigtigelse muligens endnu ikke vilde være tilstrækkelig til at bringe den almindelige Skolefonds Forfatning paa saadan Fod, at den kunde bestaae uden enten at nogle Skoler bleve nedlagte eller andre berøvedes for Meget af de Resourcer, der til deres egen Fornødenhed eller Forbedring kunde behøves, gaaer jeg, til mit Forslag

anden Deel, som angaaer en Besparelse i den langt betydeligere Udgift, som paahviler Skolefonden ved det aarlige Tilskud til de Skoler, hvis egne Indtægter ikke ere tilstrækkelige til deres Udgifters Bestribelse, d. e. alle undtagen Koeskilde, Slagelse, Odense, Aarhus og Viborg Skoler. (Selv Metropolitanskolen findes i de akad. Tid. somme Aar at have faaet Tilskud, aldrig at have havt, Overskud.) Da nu kun disse fem Skoler have kunnet ved deres Overskud, som de ikke engang altid have havt, bidrage til Skolefonden, saa har dette, i hvor betydeligt det end ofte er, ikke i Aaringer, hvor Kornpriserne vare lave, kunnet dække Fondens Underbalance, fordi Overskudet fra de rigere Skoler da i samme Grad var mindre,

som Tilfluddet til de fattigere var større (s. akad. Tid. 1833 S. 220 fgg. samt 1835 S. 305). I alt Fald synes Indtægten for Skolefonden, skjønt den og haves fra andre Kilder, ikke under alle Omstændigheder ville være saa sikker og overveiende, at der ingenjinde kunde befrygtes nogen betydelig Underbalance, end sige, at der kunde foretages nogen Slags Forbedring i Skolevæsenet, som fordrede stor Bekostning eller blive Noget tilovers til det Increment-, Pensions- og Gageforbedringsfond, som det ved Resol. af 22de Mai 1807 er befalet at der skulde dannes ved det almindelige Skolefond. Dette bevises ogsaa af den Deconomie, som den Kgl. Direction i saadanne Tilfælde, selv efter at Pensionerne ere overførte paa den almindelige Pensionskasse, finder det nødvendigt at iagttage; og endelig især af den Sag, vi her omhandle, isald det er sandt, at der skal være taget under Overveielse, om ikke nogle lærde Skoler kunde nedlægges, et Skridt, hvortil man, da det (som vi ovenfor have paapeget) har saa meget imod sig, ikke kan formode at Directionen vilde bestemme sig, naar ikke en meget haard Nødvendighed skulde hyde det. Storheden af det Tilflud, der nu gives mange Skoler, grunder sig derpaa, at man i den senere Tid har sat de fleste Skoler paa een og samme Fod, og saaledes ved fleres Udvidelse efterhaanden har overført den Calcul, som Directionen ved den almindelige Skolereform 1806 udentvivel har gjort og hvorefter Udgifterne vare langt mindre. I det første Decennium fra 1806 til 1816 omtrent havde saaledes ikke alle Skoler saa stærkt et Lærerspersonale som nu; de fleste havde kun en Rector og 3 eller 4 Adjuncter og ingen Overlærer; tre Skoler, i Bor-

dingborg, Nakskov og Rønne, som nu ere fuldstændige Lærdomsskoler, vare reducerede til Middelskoler, som kun havde to Klasser og blot en Overlærer istedetfor Rector, samt tvende Adjuncter; og endelig blev ogsaa Lærerpersonalet i de to Prøveskoler (Kjøbenhavn og Odense), som havde bestaaet af 4 Overlærere foruden Rector og 5 Adjuncter, betydeligen formindsket, saa at Kjøbenhavns Skole kun beholdt 2, Odense kun 1 Overlærer, hvilket sidste allene for denne Skoles Kasse gav en Besparelse af 2400 Rbd. aarlig; for ikke at tale om, at Directionen indtil 1814 kostede Skolefonden ikkun Lidet imod nu (s. Selmer 3, 3, S. 309). Men da den almindelige Skolefond var etableret og hver Skole, som manglede det Fornødne til sine Udgifter, kun behøvede derfra at requirere Subsidier, er det ikke at undre over, om flere Rectorer benyttede dette til at skaffe deres Skoler al ønskelig Udvidelse og Forbedring; Klasseantal og Lærerpersonale forøgedes, en Overlærer med dobbelt Adjunctgage ansattes de fleste Steder, ofte uden at Skolen dog derfor fik en Adjunct mindre; og endelig ophøiedes de tre Middelskoler til fuldstændige Lærdomsskoler, hvad naturligviis maatte gjøre dem dobbelt saa kostbare; hvilket Alt, tilligemed de forøgede Udgifter til Directionens Personale og Contorhold, for ikke at tale om den i de nyeste Tider tilføiede Gymnastikunderviisning, maatte foraarsage en saadan Tilvæxt i Udgifterne, at en Indskrænkning nu synes at være nødvendig. Denne synes nu bekvemtest og uden Ubillighed at kunne skee ved at iverksætte Formindskelse af Udgifterne i de samme Poster, hvori Formerelsen saaledes efterhaanden var skeet, saa at, hvis det ikke

var nok at befrie Skolevæsenet for den større Deel af Udgifterne til Directionens Vedligeholdelse samt skaffe det Erstatning for det for meget Betalte, ogsaa Underviisning, Klasse- og Lærerantal i de mindre formuende og mindre frekventerede Skoler indskrænkedes saa vidt, at de for det meste igjen kunde vedligeholdes af deres egne Indtægter og Skolepengene for deres Disciple, og ikke behøvede noget saa betydeligt Tilskud af Skolefonden, som nu. Dette vilde efter hvad ovenfor er bemærket, have et ligesaa stort Fortrin for den beklagelige Udvei at nedlægge nogle Skoler, som to mindre have for een større; og hvorledes en saadan Indskrænkning kunde iverkættes uden Skade for Hovedsagen, den tilstrækkelige Forberedelse til de akademiske Studier, skulle vi nu søge at vise.

Det Nødvendige i de lærde Skolers Underviisningscyclus eller Forberedelsen til Universitetsstudierne kalder jeg de 3 gamle Sprog, (Hebraisk for Theologerne i deres sidste Skoleaar, Græsk og Latin, ikke som Forberedelse til Philologiens Studium, men som almindelig Dannelsesmiddel), Modersmaalet, Tydsk og Fransk (saavidt idetmindste at Profaisfer deri kunne læses med Lethed), Religionslæren (ikke som Forberedelse til Theologien, men for saavidt Religionskundskab er en væsentlig Deel af høiere Dannelse) Historie og Geographie (med en passende Begrænsning) og den elementaire Mathematik (ikke videre end den nu sædvanlig drives), samt Kalligraphie i de nederste Klasser. Disse Discipliner kunne i en Skole, som ikke var stort over 30 Disciple stærk, meget vel bringes til det nu sædvanlige Maal i tre Klasser, som hver fik i det højeste 33 Timer ugentlig, omtrent efter neden-

staaende Tabell; thi ogsaa Timeantallets Formindskelse til 5 á 6 daglig vilde være ønskelig til baade Sundhedens og Opmærksomhedens og Privatlidens Vedligeholdelse, samt desuden spare en heel Lærers Gage, som det forordnede Antal af 42 ugentlig vilde fordre mere, da 9 Timer mere i hver Klasse vilde udgjøre 27 ugentlig. Timeantallet kunde saaledes i hvert Fag blive omtrent følgende:

	3die Kl.	2den Kl.	1ste Kl.	
Latin	10	— 10 (9)	— 10 (9)	*) Græsk og Fransk kun med de Uebte af 1ste Klasse, i hvilken Tid den nedreste Afteling da kunde deels have Frihed, deels hvesel-sattes med dansk Stil, skriftlige Ex-empler i Latinen, Regning eller Kal-ligrafi.
Græsk	5	— 5	— 5 *	
Hebraisk	2	— ,	— ,	
Dansk	1	— 2	— 3	
Engelsk	2	— 3	— 3	
Fransk	3	— 3	— 2 *)	
Religion	2	— 2	— 2	
Historie	3	— 3	— 2	
Geografie	1	— 2	— 3	
Mathematik	4	— 3	— 3 Regn.	

i alt 33 — 33 (32) — 33 (32) Timer ugentlig.

(foruden Kalligrafi 2 — 3 helst kun halve Timer og kun for dem der maatte behøve det, saa at hvor Antallet ikke blev stort, begge Klasser endog kunde staaes sammen, eller hver faae sin Halvdeel af Timen). Dette udgjorde i alt 97 til 99 Timer, som for 4 Lærere (Rector og 3 Adjuncter) vilde blive 24 til 25 ugentlig, eller, hvis det i et eller andet Fag fandtes fornødent at tilføie en Time, da ubetydeligt Mere, saasom Underviisning i Kalligrafi vel kunde gives for særskilt Betaling, af en egen Skrive-lærer. Helsingørs Skole havde, endog med et større

Discipels og Limeantal, i de første Aar efter Reformationen, ikkun 4 Lærere, og Nasikovs har den Dag i Dag endnu kun en Rector og 3 Adjuncter, saa at Sagen er praktiscabel. Vorte imidlertid Discipelantallet synderlig over 30 og en Klasse blev saa talrig, at den behøvede i nogle Fag at deles, da vorte og dermed Indtægten for Skolen, hvoraf da kunde betales de flere Timer, som enkelte Lærere eller andre dertil Skikkede vilde overtage sig; ja en Tilvert af 14 fuldtbetalende Disciple vilde, som ovenfor er bemærket, endog være tilstrækkelig til at skaffe fuld Løn for en egen 5te Lærer*). Kunde der, foruden i hine nødvendige Fag, skaffes Underviisning i Naturhistorie (især for dem, der ikke lærte Hebraisk), Tegning, Vocalmusik og Gymnastik, da maatte der, ifald der ingen anden Udvei kunde gjøres til Betalingen derfor, enten skee en Forhoielse i Skolepengene, eller denne Underviisning betales

---

*) Vil man maaskee sige, at de forsøge Skolepenge faaer man jo alligevel ind i den almindelige Kasse, saasom Disciplene fra det Sted, hvor Skolen blev nedlagt, i dette Tilfælde vilde blive satte i en anden Skole, da er dette ingenlunde saa afgjort, saasom deels nogle Forældre paa det Sted da maatte opgive det Huske, at lade deres Sønner studere eller blot faae nogen høiere Dannelselse, fordi de ikke havde Evne til at holde dem paa fremmed Sted; deels de, som havde Raad dertil, naar de nu eengang skulde sende dem fra sig, da ikke sjelden, saaledes som nu ofte skeer, vilde sende dem til de Kjøbenhavnske Privatinstituter, som da der, naar man dømmet efter Udsaldet af *examen artium*, sæbvanlig ansees for de fortrinligste Lærestalter.

særskilt af dem, der onskede den, hvad maaskee ikke vilde mangle, da der sædvanlig er flere Lysthavende til den Underviisning, der frivillig vælges, end til den, der er paa-buden. I alt Fald vilde Savnet af disse mindre vigtige Gjenstande langt fra være saa tungt, som Savnet af den hele Skole paa det Sted, hvor man stedse har været vant til at have den.

Med denne Indskrænkning vilde saaledes, uden Skade for Hovedsiemedet, skee saa betydelige Besparselser i Lærrelønningerne, at hver Skole atter kunde fordømmeste bestaae ved sine egne Midler, idetmindste vilde behøve et langt mindre Tilskud af den almindelige Skolefond, der selvfølgelig ikke heller behøvede at tage fra de bedre doterede og større Skoler hver Skilling af det Overflud, hvorved disses Tilstand kunde forbedres, og ved dem, ifald man fandt det tjenligt, endog en Gymnasialunderviisning indføres. Thi derved vilde ikke allene i hine mindre Skoler kunne spares een eller to Lærere, men endog af disse især en Overlærer, hvis Post ikke blot er saa aldeles overflødig, at den, idetmindste hvor Skolen ei har Raad til at udgive de 400 Rbd. som hans Gage er større end en Adjuncts, ikke synes at burde finde Sted; men endog, naar Mandens pædagogiske eller didaktiske Grundfætninger skulde være for uoverensstemmende med Rectorens *), hvis Mening

---

*) Jeg maa bede Læserne ikke troe, at denne Uttring eller overhovedet hvad jeg her siger imod Overlærer postens Nytte ved de lærde Skoler, skulde have sit Udspring af nogen mig mødt ubehagelig Erfaring i denne Henseende, da

dog, da han skal staae inde for det Heles ordentlige Fremgang, stedse maa blive den gjældende, kan blive til stor Hinder for den Eenhed, der saavel i den hele Underviisnings Gang som i Ungdommens Behandling er saa ønskelig, men som ei let kan ventes vedligeholdt af en Lærer, hvis Navn og Stilling, skjønt den i ingen Ting er forskjellig fra Adjuncternes, dog synes at give ham mere Fordring paa Selvstændighed og Ret til at gaae frem efter egne Grundsætninger, end disse. Denne Vanskelighed bliver saa meget større som Overlæreren, ligesom Rectoren, efter Anordningerne skal være en Philolog, altsaa ofte ikke engang faaer, saaledes som mangen Adjunct, sit eget Fag udelukkende at bestyre eller i den øverste Klasse at fuldende, men meest kun Mellemklasserne i

jeg i de fire Overlærere, der i min Embedstid have været ansatte her ved Roeskilde Skole, har været saa lykkelig at træffe Mand, der alle bleve det efter mit Ønske, og for hvilke jeg ikke allene har baaret og bærer uindskrænket Hoiagtelse, men med hvilke jeg endog hidtil stedse har levet i den venstabeligste Forbindelse, som gjør, at enhver Meningforskjellighed uden Fortrædelighed kan udjevnes; de to første endog ved Slægtskabs Baand vare saa nøie forenede med mig, at jeg med Smerte har søit deres Gavn, og aldrig skal glemme de lykkelige Aar, som Embedsforbindelsen med dem ved vore aldeles overensstemmende Grundsætninger uafbrudt skjænkede mig, og den Bistand, jeg ved enhver Leilighed havde dem at takke; og desuden er jo Roeskilde ikke en af de Skoler, hvor denne Plads for Besparelsens Skyld behøvede at ophæves!

de gamle Sprog, som det ikke er rimeligt at Rectoren, der skal indstaae for Dimittendernes Duelighed, giver Slip paa i den øverste, saa at en Overlærer snarere skulde være fornøden i de andre Fag, end i de, hvori Rectoren er det, og hvori hiin altsaa egentlig kun bliver Underlærer. Thi Overlæreren i vore Skoler har som saadan aldeles ingen Forretning, uden maaskee at vicariere som Bestyrer i Rectors Forsald, hvad den ældste Adjunct da ligesaa godt kan og, hvor der ingen Overlærer er, naturligviis ogsaa gjør*). Hans Plads er egentlig kun en Levning af den Prøveindretning, der i Førstningen af dette Aarhundrede var iverksat ved Kjøbenhavns, Christianias og Odense Skoler, hvor der var fem Overlærere hver i sit Fag; eller, om man vil, et Slags Fornøelse af den ældre Indretning, hvorefter de større eller Cathedralsskolerne havde en Conrector; men den nuværende Overlærer ved Skolerne er ingen af Delene og hans Plads har ikke nogen af disse to Bestemmelser. Thi i Prøveskolerne skulde Overlæreren dirigere hele Underviisningen i det ham tildeelte Fag, hvori ham var underordnet en Adjunct, som havde Underviisningen i de lavere Classer; nu derimod er det ganske tilfældigt, om Overlæreren har et eget Lærefag at bestyre; oftere er især Underviisningen i Religion Historie, Mathematik, de levende Sprog Adjuncterne overdraget, og Bestyrelsen af det Hele staaer under Rec-

---

*) Dette skede saaledes engang i Roeskilde Skole, da Overlærerpladsen var ubesat og jeg med Kgl. Tilladelse gjorde en Udenlandsreise paa nogle Maaneder.

tor allene, til hvilken samtlige Lærere staae i lige Forhold, for hvilke Overlæreren altsaa ikke har Andet forud, end Navnet og den høiere Gage. Ligeledes havde i den ældre Skoleindretning Conrectorens Embede en anden Bestemmelse end nu Overlæreren, og fandt kun Sted ved Ecehedrasskolerne og nogle faa af de andre rigere eller større Skoler, saasom i Slagelse og Helsingør samt tilsidst Randers og Herlufsholm. Da nemlig Underviisningen den Tid var deelt efter Klasserne, ikke efter Lærefagene, saa at hver Lærer havde sin Klasse, som han maatte undervise i alle Fag*), Underlærerne (de saakaldte Hørere) de lavere, og Rector den øverste, Mesterlectien kaldet (d. e. Skole-Mesterens, thi saaledes kaldtes Rector oprindeligen, Lectie eller Klasse), saa var der ved de større Skoler, hvor Arbeidet vilde været ham ene for besværligt, tilføiet ham en Medhjælper i Underviisningsarbeidet (ikke i Bestyrelsen, der ei godt kan være deelt imellem tvende), som bar Titel af Conrector og deelte Underviisningen af øverste Klasse med Rector efter fælleds Overeenskomst saaledes, at hver af dem havde sine Underviisningsdage. Dgsaa maatte han fordi han saaledes havde den høiere Underviisning i Skolen, ligesom Rector være Candidatus philologiae eller Magister. Ved de mindre Skoler fandt derimod denne Lettelse i Rectors Arbeide ikke Sted, enten fordi den ikke var saa fornøden eller fordi Skolen ikke havde Raad til at lønne en saadan Conrector. Men en saa-

---

*) Kun en egen Skriv- og Regnemester lønnedes dengang for samtlige lavere Klasser med en Ubetydelighed.

dan Medhjælp for Rectorerne ere den nyere Tids Overlærere ligesaa lidt, som de altid have noget vist Hovedfag at bestyre eller blot øverste Klasse at docere i; deres Embede er altsaa ihenseende til Forretningerne ikke andet, end ethvert andet Lærereembede, et blot Navn uden Betydning og følgelig ganske overflødig. Som Erfaringsbeviis herfor kan jeg endvidere anføre, at jeg i de 9 Aar, jeg var Rector i Nykjøbing, hverken havde eller savnede nogensinde en Overlærer, uagtet Skolen dog stedse var temmelig talrig; og ligeledes har i mine 22 Embedsaar i Roeskilde Overlærerposten tre Gange været længe vacant, den ene Gang endog i halvfjerde Aar, uden at jeg deraf har kunnet spore mindste Tab for Underviisningen, der midlertid blev besørget af duelige Adjuncter eller Vicarier. Ogsaa ere der endnu nogle Skoler, som ingen Overlærer have. Den eneste Grund jeg derfor kan tænke mig at tale for disse Pladsers Bedligholdelse vilde være den, at der foruden Rectoraterne dog vare nogle bedre lønnede Stillinger, som kunde binde duelige Lærere til at forblive længere ved Skolerne, end de theologiske Candidater, pleie, der her søge en midlertidig Ansættelse indtil geistlig Befordring aabner sig for dem, eller at skaffe de yngre Philologer Levebrød og Leilighed til praktisk at forberede sig til et Rectorat. Men deels er dette ikke nødvendigt, da de, der ville opofre sig til Skolelivet, alligevel gjøre dette, om de end først skulde gaae ind som Adjuncter, hvad det var ligesaa ønskeligt som billigt at alle maatte; det er her, som i de fleste Embedsstillinger, gavnlighst at tjene sig op nedefra; og deels vilde Leilighed til, høiere Avancement for Philologerne jo ikke mangle, naar saavel adskillige Over-

lærerposter i de større Skoler, som endog Rectoraterne i de Skoler, der ellers vilde blive nedlagte, vedbleve; for ikke at tale om, at Embeder jo ikke skulle være til for at skaffe Folk Levebrød, men fordi de ere nødvendige eller nyttige. Gik nu saaledes Overlærerpladserne blot ved 10 Skoler efterhaanden, som de bleve ledige, ind, da sparede derved hvergang 400 Rbd., i alt altsaa 4000 aarligen, uden mindste Tab for Underviisningen. Naar nu Rectors Gage ligeledes ved forefaldende Vacancer igjen blev den ved hver Skole oprindelige og kun hvor denne var under 800 Rbd. suppleredes af den almindelige Skolefond dertil, da vilde dette Tilskud i det Hele ikke blive betydeligt for Fonden, og Ansættelsen heri være for en Adjunct der var examineret Philolog, som første Befordring ligesaa god som til en Overlærerplads, ja endog bedre, da der med Rectoratet var forenet fri Bolig. Forbedring i Gagen kunde da, hvis Skolens Cassse eller Skolefonden havde Evne dertil, gives, som hidtil, af samme; hvis ikke, da maatte dermed forholdes ligesom fordem ved Rectoraterne og endnu ved andre geistlige og civile Embeder, der jo ikke alle ere lige store, men den Embedsmand, der ønsker forbedrede Raar, maa søge Forsluttelse til en mere indbringende Plads.

Ligeledes kunde Overlæreren, hvor en saadan forblev, d. e. idethøieste kun ved de mere bemidlede Skoler der fordem havde haft en Conrector, lønnes med den Gage, der var tillagt denne, eller hvor den var alt for liden, ligeledes maaskee med et Tillæg af Skolecassen eller Skolefonden. Mangler Evnen, da kan, som vi nu have seet, en Overlærer meget vel undværes, og en Adjunct

under forresten lige Omstændigheder udrette det samme. Hans Løn vude som oftest rigeligen kunne bestrides af Conrectoratets Indtægter. Tilbage staaer altsaa endnu kun at tale om de øvrige Læreres Gagering, som, naar deres Antal i en Skole paa 30 Disciple eller lidet derover, ikkun blev tre foruden Rector (thi behøvedes der flere, vilde disse, som sagt, ogsaa kunne lønnes med Skolepengene af det større Antal Disciple), altsaa i Reglen kun en Sum af 1200 Rbd. i Alt, idetmindste for største Delen lod sig tilveiebringe af de forrige Høreres Indkomster og de siden 1806 paabudne Skolepenge, der, om det endvidere skulde gjøres fornødent, endog kunde forhøies noget. Forældre, som havde Sønner i Skolen, vilde vist hellere betale om det var 10 Rbd. mere for hver, end ganske miste Leiligheden til at faae dem underviste paa Stedet. Og vilde dette endda ikke forslaae, da vilde det Tilskud, som endnu maatte behøves hertil, saavel som til den Lønsforhøielse, der efterhaanden maatte tilstaaes de dueligere Adjuncter, som man kunde ønske at beholde ved Skolen, ikke blive stort mere end nogle faa hundrede Rbdlr, der ei kunde blive nogen Byrde for Skolefonden. Og saaledes var da den vigtigste Udgift for Skolekassen, nemlig Lærernes Lønning, uden Vanskelighed bestridt. Locale, Residentser og andre Fornødenheder besidde jo de fleste Skoler allerede i tilstrækkelig Grad, og Vedligeholdelsen vilde ikke modtage saa Meget, at den skulde blive nogen Hindring for Skolens fortsatte Tilværelse.

Endelig gives der endnu tvende Midler til at forsøge de Skolers Indtægter, hvis Midler ikke ere tilstrækkelige til deres Vedligeholdelse: det ene, som vi nylig have paa-

peget, at Skolepengene i saadanne Skoler (men ei, hvor det ikke behøves, da det kun er et nødvendigt Onde, som man blot i Nødsfald maatte gribe til) forhøiedes fra de nu befalede 30 til 40 Rbd. aarlig, med forholdsviis Nedsættelse for 2den og 3die Søn af samme Forældre; og det andet, som synes overalt at burde finde Sted, at Fritagelserne og Betalingsnedsættelse bestemtes, ikke som nu efter Forordningens § 73 til et bestemt Antal og eensdan for enhver Skole af samme Art (30 Fripladser og 10 Nedsættelser i Kathedralskolerne, 20 Fripladser og 5 Nedsættelser i de andre Skoler), men allevegne i Forhold til Skolens Frequentz, f. Ex. at Gratistpladsernes Antal i Almindelighed ikke maatte overstige $\frac{2}{3}$ eller kun det Halve, og Nedsættelserne ikke tillægges flere end $\frac{1}{4}$, af det hele Antal Disciple. Thi det kunde, som vi ovenfor have bemærket, træffe sig, at Discipelantallet i visse Skoler til en Tid endog kunde være mindre end deres, der vare berettigede til at erholde, og altsaa vel og erholdt Fritagelse for Betaling, saa at Indtægten af Skolepenge enten blev slet ingen eller idetmindste høist ubetydelig.

At gjøre en fuldkommen noiagtig Beregning over, hvad der ved Udførelsen af de her gjorte Forslag lod sig bespare for den almindelige Skolefond, seer jeg mig af Mangel paa fuldstændige specielle og sikre Data ei i Stand til: men saa Meget synes dog vist, at, naar man sammenlægger, hvad jeg har meent at der kunde indvindes,

- a) ved Skolefondens Fritagelse for at betale den Deel af Directionsomkostningerne, der medrette tilkom Kjøbenhavns Universitet og Sorø Akademie at nøre;
- b) ved Lærerpersonalets Indskrænkning ved de min-

dre Skoler i Forhold til disses Frequentz, og Underviisningens, hvor der ikke er Evne til mere, allene til det Nødvendige, samt Overlærerpladsernes Affkaffelse, undtagen forsaavidt en eller anden fortient Adjunct (ikke blot Philologer) hædrede med denne Titel,

c) ved Rectorgagernes Tilbagebringelse til deres oprindelige Beløb,

d) ved Forhøielse af Skolepengene i de Skoler, hvor disse ikke maatte give tilstrækkeligt Bidrag til det i Lærertøningerne Manglende, og endelig

e) ved Indskrænkning af Fripladserne og Betalingsnedsættelsen i Forhold til hver Skoles Frequentz: da vilde Skolefonden ikke allene kunne bestaae og i Almindelighed aarligen forsøges, uden at gaae de bedre doterede Skoler saa nær, at dem berøvedes Alt hvad der til deres egne ikke alt for indskrænkede Fornødenheder eller Forbedringer, til et forøget Lærertal m. m. kunde være nødvendigt og ønskeligt, og hvortil de dog selv have den nærmeste Rettighed og billigste Udkomst; men Skolefonden vilde endog kunne blive i Stand til at opfylde sin Bestemmelse, og saavel komme de ubemidlede Skoler til Hjælp, som forbedre Lærernes Aar, hvor Skolecasserne ei maatte have Raad dertil, uden at skulle gribe til det sørgelige Middel, at nedlægge nogen Skole, for hvis Vedblivelse der kunde gives talende Grunde. De foreslagne Indskrænkninger fordeles saaledes paa flere, uden at blive til noget synderligt enten iterært eller oekonomisk Tab for nogen, hvorimod enkelte Skolers Dphør vilde være et Slag som traf dem allene, som derved opofredes.

Sandsynligviis vil enhver By paa det Mu-

ligste protestere imod at miste sin Skole, eller rettere petitionere om at beholde den, hvad maaskee allerede nogle have gjort. Men selv om de Mænd, der for Diebliffet kunne eller skulle føre Ordet for samme, maatte være for lunke eller uheldige i at tale Sagen, vilde det dog være meget betænkeligt, om ikke endog haardt, derfor at stille baade de nu Levende og Efterkommerne paa det Sted ved en saadan Hjælp til Ungdommens videnskabelige Dannelse, saa længe det er muligt at bevare dem samme. Løser jeg derfor endnu tillade mig at anføre, hvad der i dette Tilfælde synes at ville være det Billigste, Bedste, og vist fortjene Directionen Manges Tak og Paasjønneelse, ikk: blot nu men og i Eftertiden, da vilde det være, om den, inden den fattede nogen afgjørende Bestemmelse, fra de Stæder, hvis Skoler der kunde være Grund til at nedlægge, ja maaskee ogsaa fra andæ, hvor Skolen ikke kunde bestaae uden alt for stor Understøttelse af Skolefonden, indhentede Erklæringer, om de, hellere end at deres Skole blev nedlagt, maatte ønske at beholde den i en saa indskrænket Tilstand, som Omstændighederne maatte byde, eller i modsat Fald kunde selv gjøre Udvei til Bestridelse af de større Omkostninger, som Skolens Indtægter ei vare tilstrækkelige til at udrede, hvad enten det nu var med højere Skolepenge eller paa anden Maade. Men Spørgsmaalets Afgjørelse maatte ikke beroe paa Rectorens*), Forstanderskabets eller Magistratens Erklæring

---

*) Rectoren er især ved sin Stilling alt for meget Part i Sagen, og kan, da han jo i Tilfælde af Skolens Nedlæggelse

allene, saafremt denne maatte være imod Skolens Vedligeholdelse; thi det kunde hændes sig, at disse Mænd havde deres egne subjective Anskuelser, som ikke vare den almindelige Mening paa Stedet, idetmindste ikke deres, som ønskede at profitere af Lærdomsskolen, og derfor fornemmelig burde høres; eller og at, da de bestaae af flere Medlemmer, disses Stemmer kunde differere saaledes, at de slet intet bestemt Resultat førte til. Bedst, om der kunde findes en Udvei til i Gjærningen at erfare den almindelige Mening, hvilket f. Ex. kunde ske ved at bekjendtgjøre de Indskrænkninger, der vilde blive foretagne ved Skolen, og da oppebie, hvor Mange derefter vilde melde sig til Optagelse, eller endnu hellere prøve denne nye Indretning i nogle Aar, for at see, hvorvidt Skolen vilde blive benyttet. Og kunde det med nogen Grund formodes, at Aarsagen til en alt for ringe Frequentz af Skolen etsteds laa hos nogen af dens Lærere, da var det ønskeligt, om

---

sandsynligen enten vil beholde sin Gage og Emolumenter ubeskaaede, eller faae anden ligesaa god, maaskee endog ønskeligere, Ansættelse, ikke formodes at have den Interesse af Skolens Vedblivelse, at hans Stemme, hvis han skulde fraraade samme, burde komme i synderlig Betragtning. Ja for en Mand som ikke interesserede sig synderlig for sit Embede eller som i en eller anden Henseende var utilfreds med Levestedet, kunde Fristelsen let være for stor til ei at benytte sig af Leiligheden, og foretrække den magelige Nydelse af sin Gage i Pension for det besværlige Skolearbejde samt sêde den Skyld, der muligen kunde være hans, paa ugunstige Localomstændigheder.

disse kunde først ombyttes med andre. Saaledes vilde det vise sig, om det virkelig var Stedet, der ikke var flittet til at beholde en Lærdomsskole, eller kun temporære Omstændigheder, der forarsagede dens alt for ringe Besøg. Overbestyrelsen kunde da, hvis Skolens Medlæggelse i Tiden endda skulde findes nødvendig, ikke enten af Nutid eller Estertid bekyldes for at være gaaet for hurtig tilværks eller at have ladet sig bestemme af tilfældige Uarsager, som til anden Tid og under andre Omstændigheder kunde have vist sig at være ganske anderledes. Desuden var det jo ikke nødvendigt at ile dermed, saalænge Skolen endnu havde sin Rector og andre Lærere, som alligevel maatte beholde deres Gage og for den altsaa, saalænge deres Kræfter tillode det, kunde vedblive at gjøre Nytte; ligesom man da og, naar deres Stilling blev uforandret, kunde være forvisset om, at intet Hensyn til egen Bekvemmelighed eller Fordeel havde haft Indflydelse paa deres afgivne Mening.

Den offentlige Examen i Roeskilde Ka-
 thedral-skole for Aaret 1837, hvilken Di-
 sciplenes Forældre og Bærger, samt Enhver som
 interesserer sig for Skolen og dens Virken, her-
 ved indbydes til efter Behag at beære med be-
 rees Nærværelse, foretages, efterat de skriftlige
 Prøver ere udarbejdede, i følgende Orden, om
 Formiddagen fra Kl. 8, om Eftermiddagen fra
 Kl. 2½.

- den 23de Septbr. Efterm. Tydsk 4 og 3 Kl. — Re-
 ligion 2 b.
- 25de — Form. Dimittenderne i Religion,
 Latin, Historie og Geografie
 Efterm. Latin 4 Cl. — Dansk 2 Cl. a
- 26de — Form. Dimittenderne i Mathematik,
 Fransk, Græsk og Hebraisk,
 Efterm. Latin 3 Cl. — Arithm. 1 Cl.
- 27de — Form. Latin 2 Cl. b — Arithm. 4 Cl.
 under Overlæreren.
 Efterm. Latin 2 Cl. a — Geomet. 3 Cl.
 Phædrus.
- 28de — Form. Latin 1 Cl. — Arithm 2 Cl. a
 Efterm. Græsk 4 Cl. — Arithm. og
 Geom. 2 Cl. b — Kl. 4½ Dansk 3 Cl.
- 29de — Form. Græsk 2 Cl. a — Fransk 4 Cl
 Efterm. Tydsk 1 Cl. — Religion 3 Cl.
- 30te — Form. Græsk 3 Cl. — Geograf. 2 Cl. a
 Efterm. Latin 2 Cl. b — Histor. 1 Cl.
 under Hr. Winther.

- den 2den October. Form. Tydsk 2 Cl. b og (Kl. 10) 2 Cl. a,
 Kl. 8 Fransk 3 Cl. — Dansk 1 Cl.
 Efterm. Geografie 4 Cl. — Fransk
 2 Cl. a.
- 3die — Form. Religion 1 Cl. — Geogr. 2 Cl. b.
 Efterm. Latin 2 Cl. a — Historie 3 Cl.
 Elementarvog.
- 4de — Form. Kl. 11 Græsk 2 Cl. b — Hi-
 storie 4 Cl. — Religion 1 Cl.
 Est. Kl. 3 Hebraisk 4 Cl. — Geogr. 3 Cl.
 Religion 2 Cl. a.
- 5te — Form. Geograf. 1 Cl. — Arithme-
 metik 3 Cl. — Fransk 2 Cl. b.
 Kl. 10 Historie 2 Cl. a.
 Efterm. Historie 2 Cl. b Geometrie
 4 Cl.

I de Fag, som ere anførte i een Linie, vil blive exam-
 ineret til samme Tid i forskjellige Bærelser.

Examens Udfald og Disciplenes Location bekendtgjø-
 gøres den 13de October Formiddag Kl. 10 $\frac{1}{2}$.

Til Universitetet dimitteres følgende 5 Disciple:

1. Carl Christian Wilhelm Liebe, en Søn af Hr. Cancellieraad G. J. Liebe, Forstander ved Duebrødre Kloster, Universitetsforvalter og Casserer ved Roeskilde Kathedralskole.
2. Christian Emanuel August Fibiger, og
3. Johannes Henrik Tauber Fibiger, Sønnen af afg. Hr. P. G. Fibiger, Rector for Kolding lærde Skole.
4. Michaël Herman Theodor Herz, en Søn af Hr. S. A. Herz, praktiserende Læge i Kallundborg.
5. Frederik Wilhelm Andersen, en Søn af afg. Hr. P. O. Andersen, Eier af Rosengaarden ved Ringsted.

Roeskilde i September 1837.

S. Bloch, Dr.
